

Felsőtárkány

Településképi Arculati Kézikönyv 2017

FELSŐTÁRKÁNY

Településképi Arculati Kézikönyv 2017

TARTALOMJEGYZÉK

1. Bevezetés	7	5.2.9 Részletek, kémények	
2. Felsőtárhány bemutatása településkép, település- és tájkarakter	9	5.2.10 Kerítések	
		5.2.11 Bővítési lehetőségek	
		5.2.12 Kortárs példák	
3. Örökségünk Településképi szempontból meghatározó, műemléki és természeti értékek, településképi jellemzők (értékvizsgálat)	12	5.3 Történeti faluközpont és falusias lakóterületek kockaházai	38
		5.3.1 Telepítés	
		5.3.2 Magasság	
		5.3.3 Tetőhajlásszög	
		5.3.4 Tetőforma	
		5.3.5 Homlokzatok	
		5.3.6 Színek, anyaghasználat	
		5.3.7 Ablakok, ajtók, árnyékolók	
		5.3.8 Tornácok, előtetők	
		5.3.9 Részletek, kémények	
		5.3.10 Kerítések	
		5.3.11 Bővítési lehetőségek	
		5.3.12 Kortárs példák	
4. Településképi szempontból meghatározó területek eltérő karakterű területek lehatárolása, a településképi és arculati jellemzők bemutatásával	14	5.4 Kertvárosias lakóterület	50
4.1 Történeti faluközpont		5.4.1 Telepítés	
4.2 Falusias		5.4.2 Magasság	
4.3 Kertvárosi		5.4.3 Tetőhajlásszög	
4.4 Pincék		5.4.4 Tetőforma	
4.5 Gazdasági		5.4.5 Homlokzatok	
4.6 Átalakuló		5.4.6 Színek, anyaghasználat	
4.7 Idegenforgalmi		5.4.7 Ablakok, ajtók, árnyékolók	
5. Ajánlások, építészeti útmutató	22	5.4.8 Tornácok, előtetők	
5.1 Település egészére vonatkozóan		5.4.9 Részletek, kémények	
5.1.1 Terepalakítás		5.4.10 Kerítések	
5.1.2 Kőfalak, támfalak		5.4.11 Bővítési lehetőségek	
5.1.3 Közműelhelyezés		5.4.12 Kortárs példák	
5.2 Történeti faluközpont és falusias lakóterületek falusi lakóházai	25		
5.2.1 Telepítés			
5.2.2 Magasság			
5.2.3 Tetőhajlásszög			
5.2.4 Tetőforma			
5.2.5 Homlokzatok			
5.2.6 Színek, anyaghasználat			
5.2.7 Ablakok, ajtók, árnyékolók			
5.2.8 Tornácok, előtetők			

5.5 Pincék	60	6. Közterületek településképi útmutatója - utcák, terek javaslatok a környezetalakításra	78
5.5.1 Telepítés		6.1 Várhegy lakókert	
5.5.2 Magasság		6.2 Falusias lakóterületek	
5.5.3 Tetőhajlásszög		6.3 A falu központja	
5.5.4 Tetőforma		6.4 A tó környezete	
5.5.5 Homlokzatok		6.5 A Berva-völgyi ipari park	
5.5.6 Színek, anyaghasználat		6.6 A pincék környezete	
5.5.7 Ablakok, ajtók, árnyékolók		6.7 A település kapui	
5.5.8 Tornácok, előtetők		6.8 Utcabútorok és tájékoztató rendszerek a településen	
5.5.9 Részletek, kémények		6.9 Természeti értékek	
5.5.10 Kerítések			
5.5.11 Bővítési lehetőségek		7. Hírdetések, reklámtáblák	98
5.5.12 Kortárs példák			
5.6 Gazdasági terület	67	Impresszum	100
5.6.1 Telepítés			
5.6.2 Magasság			
5.6.3 Tetőhajlásszög			
5.6.4 Tetőforma			
5.6.5 Homlokzatok			
5.6.6 Színek, anyaghasználat			
5.6.7 Ablakok, ajtók, árnyékolók			
5.6.8 Előtetők			
5.6.9 Kerítések			
5.6.10 Kortárs példák			
5.7 Átalakuló terület	74		
5.7.1 Kortárs példák			
5.8 Idegenforgalmi terület	76		
5.8.1 Kortárs példák			

1

BEVEZETÉS

A Településképi Arculati Kézikönyv elkészítésének célja az, hogy Felsőtárkány települési értékeinek bemutatásán keresztül tárja fel a település szépségeit és értékeit, és hívja fel lakosságának figyelmét az épített és táji környezet kiemelkedő értékeire.

A bemutatott értékeken keresztül tudunk a jövő számára utat mutatni a települési környezet fejlődéséhez.

A településképi védelméről szóló 2016. évi LXXIV. törvény alapján minden településnek el kell készíteni a teljes közigazgatási területére kiterjedő, új településképi rendeletét, illetve az alátámasztó munkarészét, a Településképi Arculati Kézikönyvet. A Településképi Arculati Kézikönyv, azaz a TAK meghatározza a településképi jellemzőket, településrészek arculati jellemzőit és értékeit, a minőségi formálásra vonatkozó javaslatokat, valamint a településképhez illeszkedő építészeti elemeket.

A TAK elkészítésével, annak ajánlásaival a településen élők számára szeretnénk iránymutatást adni személyes álmaik és építési szándékuk minél jobb színvonalú megvalósításához.

[1] KATOLIKUS TEMPLOM LÁTKÉPE
fotó: Gyenes Attila

A kézikönyv segítség kíván lenni: a település bemutatásával, az értékek megismertetésével, és útmutató résszel tárja fel az épített környezet szépségeit. Bevezeti az olvasót az építészeti értékek tárházába, hogy olyan házat tudjon építeni, ami valódi büszkeséggel töltheti el, és illeszkedik a település képéhez, azt ízléssel viszi tovább.

A kézikönyv nem tekinthető kötelező jellegűnek, célja nem a tervezési szabadság megkurtítása, uniformizálása, hanem éppen a valós értékek felfedezésében való segítségnyújtás, a sokféle lehetőség bemutatása. Az unalomig másolt, giccses, sokszor importált, „gyártószalagról kikerült” épületek helyett más, izgalmasabb választási lehetőségek bemutatása, a nem diktált, hanem valódi szabadság megismertetése.

Valódi gyümölcse csak annak a kapcsolatnak van, ahol a felek egymást megismerik, szeretik és békében élnek egymással. Igaz ez az emberi kapcsolatokról a zenén át egészen épített környezetünkig szinte mindenre.

2

FELSŐTÁRKÁNY BEMUTATÁSA

Településkép,
település- és tájkarakter

E palóc település a festői Tárkányi-mendencében, a Várhegy és az Őrhegy között, a Bükk hegység kapujában, Heves megye északkeleti határán, Egertől 6 km-re fekszik.

A település első okleveles említése 1261-ből való, Oltarkan, illetve Feltarkan névalakban. A XIV-XV. században két részből tevődött össze, Alsó- és Felsőtárkányból. 1330-1335 között a területen épített kolostorba kartauzi szerzetesek költöztek. 1526 után a törökök elpusztították a középkori Felsőtárkányt, amely többé sohasem népesült be. 1552-ben a középkori Alsótárkányt is lerombolták, de ez a településrész 1577-től újjanépesült.

1634-től a XX. század közepéig az egyház tulajdonába került a falu. A középkorban Feltarkan az egri püspökség birtoka volt, az 1261. évi birtokmegegyezés oklevél tanúsága szerint. A középkori Felsőtárkány a mai faluhelytől északra, a kastélykert környékén feküdt. Ezen északi falurészhez tartozó Segedelem-völgyben II. Miklós egri püspök 1330 és 1350 között a kartauzi szerzetesek részére kolostort épített, s nekik adta a régi

[3] FELSŐTÁRKÁNY LÉGIFELVÉTELÉRŐL
fotó: Carrot Media

Felsőtárkányt. A török dúlás idején a falu teljesen elpusztult, és 1552 óta romokban van a segedelem-völgyi kartaui kolostor is.

Az 1690-es években népes jobbágyfalu formájában működik, és ez időben változott a neve véglegesen Felsőtárkányra. 1750 táján Barkóczy püspök megépíttette a Fourcontrasti család Gonduzo kastélyát az általa Gyönyörvölgynek nevezett kastélykertben, majd a nezerénusok számára kolostort emeltetett. A kolostor romjai még ma is láthatóak a falu északi határában a Barát-réten. Felsőtárkány lélekszáma 1786-ban 862, 1869-ben 1440 fő volt.

A külterületen több „kulcsos ház” található, mint a Napsugár-pihenő, Samassa ház, Stimecz ház. Ez utóbbihoz erdei kisvasú vezet. Az Egeres-völgyből turista-, kerékpáros- és lovas útvonalak indulnak. Kedvelt kirándulóhely még a Heregrét és a Barátrét.

Felsőtárkány igazgatási területe 7733 hektár, belterülete 366 hektár. A település erdővel borított része kiemelkedően magas. A külterület 89,6%-a erdő, 4,6%-a szántó, 4%-a gyepek, a többi szőlő, gyümölcsös és kert.

[4]

[5]

[6]

[7]

[8] ARCHÍV KÉPEK FELSŐTÁRKÁNYRÓL

forrás: helyi Művelődési Ház történeti gyűjteménye

A község kül- és belterületén, a helytörténetileg és régészetileg ismert értékeket igyekezzünk épségben megőrizni, mert azok nagymértékben hozzájárulnak a település identitásához. Ezek a kastély és kúria épületmaradványai; pincék, pinceházak és tartozékaik; egyházi és népi építkezések épületrészei; erdészeti és erdőműveléshez kapcsolható emlékek; valamint természeti értéket is képviselő barlangok, sziklarészek.

[9] FELSŐTÁRKÁNYI TÓ LÁTKÉPE A SZIKLA-FORRÁS FELETTI SZIKLÁRÓL

[10] RÓMAI KATOLIKUS TEMPLOM

[11] ERDEI KISVASÚT

forrás: helyi Művelődési Ház történeti gyűjteménye

3

ÖRÖKSÉGÜNK

Településképi szempontból meghatározó, műemléki és természeti értékek, településképi jellemzők

KATOLIKUS TEMPLOM

Egyhajós, Ny-i homlokzati tornyos, egyenes szentélyzáródású, a szentély felől kontyolt nyeregtetős templom. A szentély É-i oldalán féltetős sekrestye áll, alatta kriptá húzódik. Hajója és szentélye csehboltozatos. A hajó bejáratán oldalon karzat található. Főoltára, szószéke 1793-ból való, Giacomo és Giovanni Adami, Mozer József keze nyomán; orgonája pedig 1899-ből a Rieger Testvérek által. Középkori, Az 1750-ben Valner József kőművesmester által átépített templom falainak felhasználásával építtette Eszterházy Károly püspök 1785-1790 között (építész: Francz József). 1832-ben és 1852-ben restaurálják a templomot.

A templom védőszentje Bűnbánó Szent Mária Magdolna. A templom oltárát díszítő márványdomborművekhez a helyi márványbánya anyagát használták.

[12] BŰNBÁNÓ SZENT MÁRIA MAGDOLNA
TEMPLOM
fotó: Poltrade Bt.

HARANGOZÓHÁZ

A katolikus templommal szemben álló tájház épülete eredetileg egy parasztház volt, amit „Harangozóház”-nak használtak. Az 1900-as évek elejétől a harangozó lakott itt feleségével és három lányával.

Az épületet 2010-ben pályázati forrásból újíttatta fel az önkormányzat, a belső berendezés és helytörténeti kiállítás a helyi Nyugdíjasklub tagjainak segítségével főként közadakozásból valósult meg. Tájházként funkcionál, állandó kiállításnak és települési programoknak ad otthont.

[14] FELÚJÍTOTT HARANGOZÓHÁZ
forrás: <http://www.palocut.hu>

[13] XX. SZÁZAD ELEJEI BELSŐ BEMUTATÁSA
forrás: <http://www.palocut.hu>

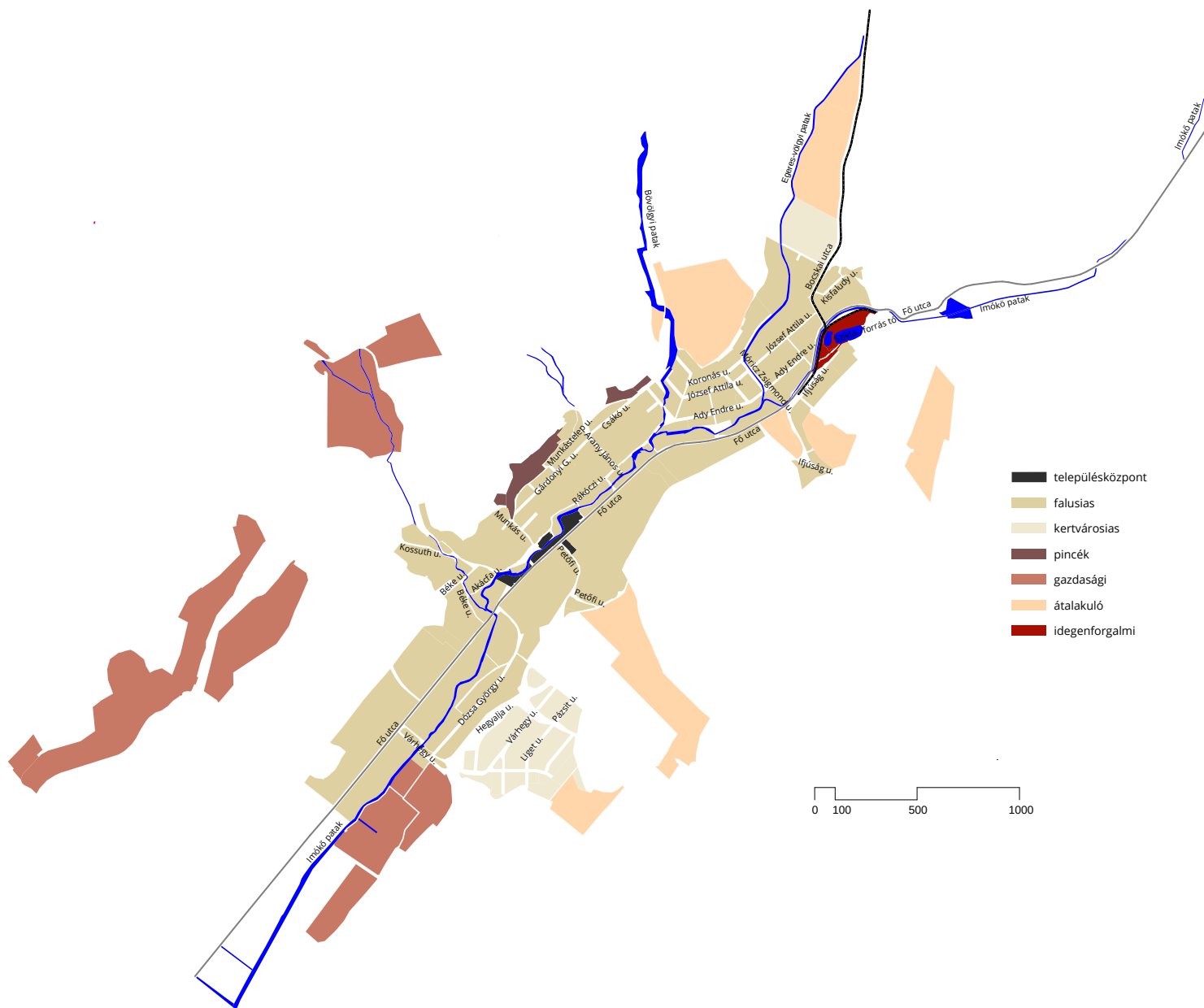
4

TELEPÜLÉSKÉPI SZEMPONTBÓL MEGHATÁROZÓ TERÜLETEK

A továbbiakban bemutatjuk, hogy Felsőtárkány egyes részeire milyen építési és építészeti tulajdonságok jellemzőek. Ezek szem előtt tartásával elérhető, hogy az új építésű házak ne idegenként, hanem ismerősként jelenjenek meg a többi ház között, így segítsék Felsőtárkány karakterének őrzését.

A lakóterületek állapota vegyes képet mutat. Megtalálhatóak a régi településmag szűk utcái, sűrű, alacsony építménymagasságú, régebbi korokat idéző, zömében felújítást és korszerűsítést igénylő beépítései. Az inkább falusias jellegű beépítések mellett azonban kertvárosias épülettípusok is megjelentek, nagyobb tömeggel, magasabb építménymagassággal. Egyes utcákban, utca-szakaszokon a beépítések egymáshoz illeszkedően, hasonló stílusban, hasonló tetőformával és tetőfedési anyaggal, színben harmonizáló homlokzattal, míg másutt nagyon eltérően, más tetőfedéssel, más épülettömeggel és nyílászorúval, eltérő kerítéssel épültek. A lakóházak az utcafrontra épültek, a telek másik vége pedig néhány esetben a domboldalra is felfut.

A települési lakóingatlanok között a földszintes, földszint + tetőtér, illetve kétszintes épületek vegyesen for-

dulnak elő. A fellelhető tetőidomok széles skálán mozognak, az egyszerű nyeregtetőtől a sátortetőn át a bonyolultabb tetőformákig.

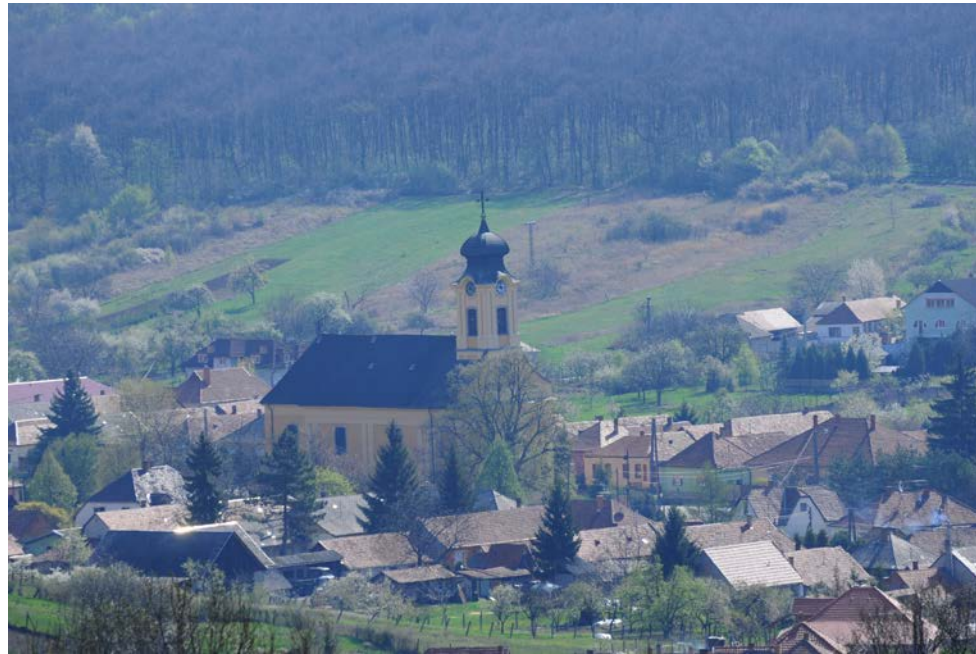
4.1 TELEPÜLÉSKÖZPONT

A Faluközpont területe a főbb intézményeket foglalja magában a Fő út és a Tárkányi-patak között. Ide tartozik a polgármesteri hivatal, a könyvtár, az általános iskola, és a templomok, valamint a régi Tanácsházából és Pártházából kialakított Egészségház, mely helyet biztosít két felnőtt- és egy gyermek háziorvosi, egy fogorvosi körzetnek, két védőnői körzetnek és egy gyógyszerár-nak. A volt könyvtár épületéből kialakítva, a Kárpát Egyesület tulajdonában lévő turisztikai bázis működhet.

A terület egységes arculatot mutat. Az épületek bár magasságban és méretben eltérőek, szép arányúak, egyszerű tetőformával, a településképbbe illő tetőhajlásszöggel, visszafogott színezéssel emelik a faluképet.

A kispolgári büszkeség beszél a „füles házak” homlokzatáról. Az oromfal pengefallal történő meghosszabbításával a ház nagyobbak tűnik a valóságosnál.

Még sok hosszúház megmaradt a régi oszlopos tornácos kialakítással. A túl-nyúló tetőt tartó oszlopok lehetnek falazottak, avagy készülhettek fából.

[16] FALUKÖZPONT LÁTKÉP
fotó: Gyenes Attila

[15] MŰVELŐDÉSI HÁZ
fotó: Urban Landscape Design

4.2 FALUSIAS

A lakóterület legnagyobb részét kitevő karakter, amelyben megtalálható a történeti, szabálytalan utcavezetés és telekstruktúra, és a később kiszabályozott geometrikusabb rendszert alkotó lakóutcák és telkeik is.

Karakter szempontjából észrevehető eltérés nincs köztük, mivel a hosszúkertek elülső része, melyen a lakóházak állnak, átalakultak a mai igények szerint.

A karakteren belül a lakóházak mindenhol vegyesen fordulnak elő: parasztház, "kockaház" és a modernebb, néha kétszintes családi házak váltják egymást.

A szintszámok és tetőidomok is a fentiek szerint változnak: utcára merőleges nyeregtető, sátoztető és bonyolultabb tetőformák is előfordulnak. A beépítési mód mindenhol oldalhatáron álló. Az épületek burkolatára a színezett kőporos vakolat a jellemző. Gyakori a szürke mészkő lábazat, melynek anyagát a felsőtárkányi Mész-völgyi kőbányában fejtették.

[17] FALUSI LAKÓHÁZ ELŐKERTTEL
fotó: Poltrade Bt.

[18] KLASSZIKUS KOCKAHÁZ HOMLOKZATA
fotó: Grafit Műterem Kft.

4.3 KERTVÁROSIAS

A belterület délkeleti szélén, a Várhegyen, valamint északi szélén, a Fagyöngy utca mentén kijelölt, részben beépült, illetve még be nem épült lakóterületek tartoznak ide.

A Várhegy Lakópark karakterén belül is igen széles a skála az épületek jellemzőit nézve.

Új kialakítású, jellemzően zárt sorú, vagy szabadon álló beépítéssel, kis telekmérettel találkozhatunk. A házak földszintesen, ill. fszt+1 emelet szintszámmal, sok esetben utcafronti garázzsal, beállóval készültek. A telek használatára jellemzően pihenőkert, kiskert. A területen leginkább feltűnő a nagyon vegyes építészeti stílusokat felvonultató beépítés.

A közterületek kiemelkedően rendezettek, de a növény társítás szintén koncepció nélküli.

Jellemző, hogy kisebb telken nagyméretű családi házak állnak. Az utcák képe szegényes, a növényzet még be nem ért, fasorok nincsenek telepítve.

A megjelenésbeli gyakori hiányosságok mellett ezek a lakóépületek maximálisan megfelelnek a mai kor követelményeinek, melyet a további beépítések esetén is biztosítani kell.

A Várhegyi és Fagyöngy utcai lakóterületen is kívánatos a nagyméretű családi házak építése, de építészeti megformálásuk egyszerűsítést kíván.

[19] EGYSZINTES MODERN LAKÓHÁZ
fotó: Grafit Műterem Kft.

[20] SZINTELTOLÁSOS CSALÁDI HÁZ
fotó: Grafit Műterem Kft.

4.4 PINCÉK

A település szerkezetéhez hozzátartozik, hogy a Tusó sor, amit két nyugatra vezető „csapás” szakít meg. Az egyik a Kendergáthoz vezető Felső csapás, a másik az Alsó csapás vagy Péter csapás, a sarkon lakó Juhász-páter családról elnevezve. Az Alsó csapás a Várasba vezet, ahol riolittufába vájt barlanglakások és borospincék voltak, illetve vannak. Néhány helyen tájidegen építőelemekből (pl. zsalukő) támasztották meg a pince homlokzatát, különböző előtetőket építettek.

4.5 GAZDASÁGI TERÜLET

Gazdasági területek a legkülönbébb tevékenység helyszínei. Ide tartoznak a Berva lpartelep, a Tárkányi-patak és Várhegy utca közti vállalkozások telephelyei. A területre jellemzőek a nagyméretű, magas, pusztán technológiai igények alapján épült csarnoképületek, tartályok, melyek a funkcióból adódóan a jövőben is elhelyezésre kerülhetnek. Színválasztásuk során a tájba-, településképbbe illő színeket kell alkalmazni.

[22] NAGYLÉPTÉKŰ GAZDASÁGI ÉPÜLET
fotó: Grafit Műterem Kft.

[23] CSARNOKÉPÜLET IPARI KAPUKKAL
fotó: Grafit Műterem Kft.

4.6 ÁTALAKULÓ

A településrendezési tervekben jellemzően beépítésre szánt, turisztikai hasznosításra tervezett, de csak részlegesen beépült területek. Mivel az értékes táji környezetben kijelölt területek konkrét funkciói többnyire még nem alakultak ki, jelenleg a karakter a tájbaillesztést, a monumentalitás elkerülését, valamint a természetes anyagok használatát határozza meg.

Átalakuló területen fekszik a Hegyikristály Ökopark, a Táltos Hotel, az Imókő Üdülő és a Bambara Hotel.

Javasolt ezekre a területekre esetlegesen további lakóházak, vagy lovas-turisztikai központ kialakítása. A beruházások körvonalazódása során a karakterleírást ki kell egészíteni.

4.7 IDEGENFORGALMI

A tóparton kialakított szabadtéri rendezvények területe, melyen jellemzőek a fából készült építmények (fedett-nyitott szín, tájékoztató táblák, patakhíd, stb.), kiszolgáló épületek, magastetővel, cserépfedéssel.

A tóparti telkeken további építmények esetében is - legalább külső burkolatként - fa anyag alkalmazandó.

[25] A FELSŐTÁRKÁYNI-TÓ LÁTKÉPE
fotó: Gyenes Attila

5

AJÁNLÁSOK

TELEPÜLÉSRE JELLEMZŐ ÉPÍTÉSZETI ÚTMUTATÓ

„A ritmus mindig valamiféle rend. Valaminek a szabályos ismétlődése. Mivel a bennünk működő ritmusok, mint a légzésé, a szívdobogásé, az életet jelentik számunkra, igyekszünk hasonló rendet teremteni a környezetünkben is. Ezért ismétlődnek szabályosan egy palota ablakai vagy oszlopsorai, ezért menetelnek ütemre a testőrök. Aki közülük elvéti a lépést, bizony könnyen hasra esik.” (Megay László)

Hasra esni nem szükséges, és azt se kívánjuk, hogy más hasra vesse magát a gyönyörű házunk látványától. Inkább arra törekedjünk, hogy házunk a külső szemlélőben kialakuló összhatás egy elengedhetetlen és igenis fontos alkotóeleme lehessen. Ehhez szükséges megismerni házunk környezetét és utána abba a miliőbe komponálni, szerkeszteni bele a sajátunkat. Ezen szerkesztésekhez igyekszünk itt útmutatót adni, hogy minden egyes új és átalakítandó házzal is egy rendezett település képét erősíthessük.

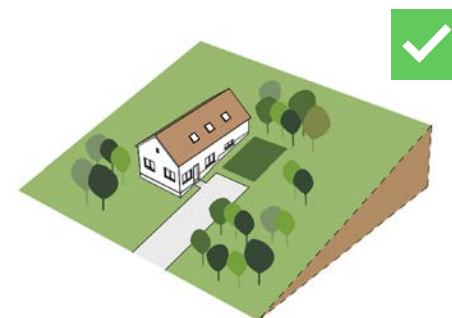
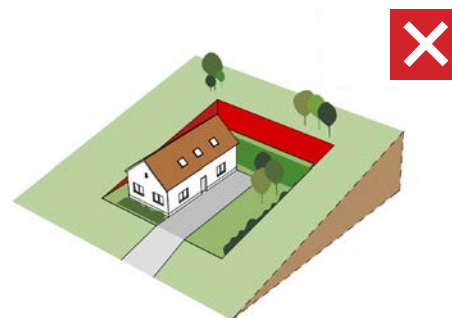
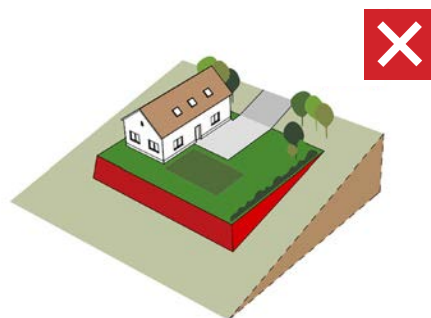

5.1.1 TEREPALAKÍTÁS

Felsőtárkány bizonyos telkei felfutnak a domboldalra. Ilyenkor ügyelni kell a megfelelő terepalakításra. A túlságosan földbe vájt, vagy épp kiemelt tereprendezés előnytelen a település és a szomszédos telkek viszonylatában, ugyanakkor többletköltségekkel is járhat az átalakítás. Általánosságban elmondható, hogy a házak terepre illesztésénél törekedni kell a lehető legkevesebb föld megmozgatására.

Nem elfogadható az épület földbe vájása, az így kialakuló mélyedésben az esővíz összegyűlik, a kert rosszul használható. Nem elfogadható továbbá a ház teljes kiemelése sem, mivel így a ház feltűnő platóra kerül, kiemelkedik szomszédai közül.

Lejtős telkeknél mindig javasolt a víz-elvezetés biztonságos megoldása a ház körül.

5.1.2 KŐFALAK, TÁMFALAK

Törekedni kell a tömör kőfalak kialakítására, azonban kevesebb rendelkezésre álló kő esetében elfogadható a beton bélés-esttel épült, de a helyi tömbköveket, görgeteg köveket felhasználó falak építése is. Kompromisszumos megoldás lehet még a helyi kőlapokkal burkolt fal is, azonban itt is rendkívül fontos a megfelelő rakásmód alkalmazása.

Amennyiben nem tudunk helyi kőanyagot előteremteni, akkor a vakolt vagy hagyományos meszelt fal alkalmazása is adhat megoldást.

[27] KŐ TÁMFAL

[28] TÁRKÁNYI-PATAK

fotó: Grafit Műterem Kft.

5.1.3 KÖZMŰELHELYEZÉS

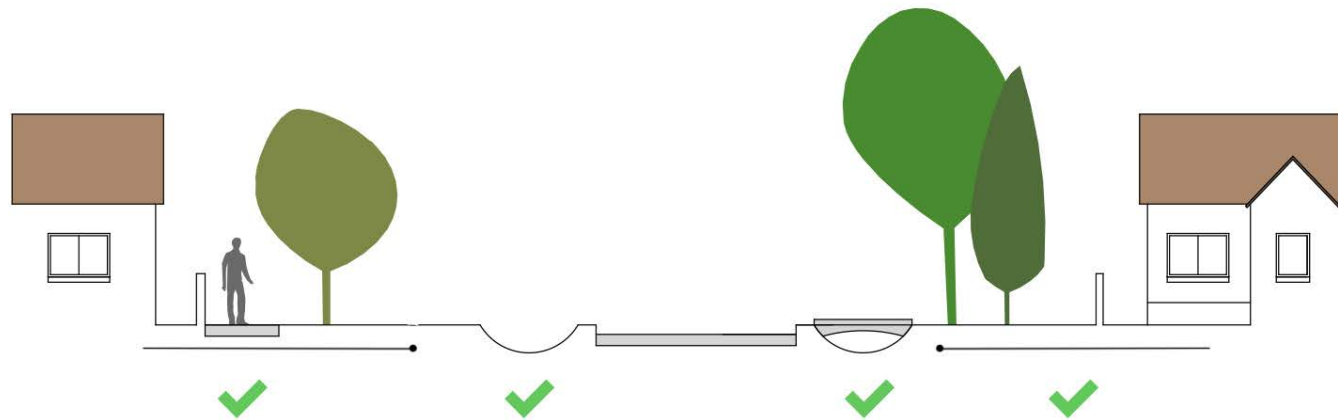
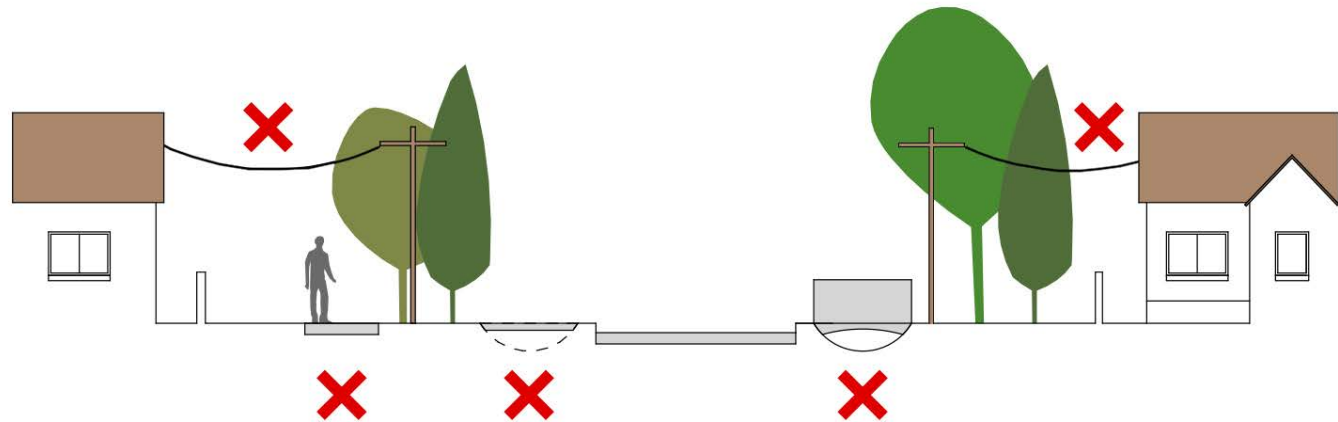
A település teljes közigazgatási területén új közműveket légvezetéken vezetni tilos.

Feleslegessé vált közműhálózatokat, közműlétesítményeket (kutakat) fel kell számolni, vagy szakszerűen úgy üzemén kívül helyezni, hogy későbbi ráépítés esetén semmilyen szennyeződést vagy baleseti kockázatot se jelentsenek.

Beépítésre szánt területen a villamosenergia bekötés házi hálózati csatlakozását földkábelrel kell kiépíteni.

Középnomású földgázellátású területen telkenként egyedi nyomásszabályozókat kell elhelyezni. A tervezett egyedi szabályozókat – lehetőség szerint – felszín alatti elhelyezéssel kell építeni. Ettől eltérően telepített berendezések a telkeken növényzet takarásában helyezhetők el, illetve az épületek alárendelt homlokzatára szerelhetők.

Új földgázvezetékét fektetni közterületen és telken belül is csak felszín alatti elhelyezéssel szabad.

5.2 TÖRTÉNETI KÖZPONT ÉS FALUSIAS LAKÓTERÜLETEK FALUSI LAKÓHÁZAI

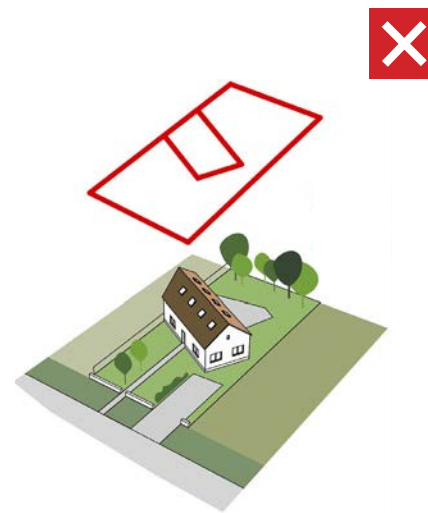
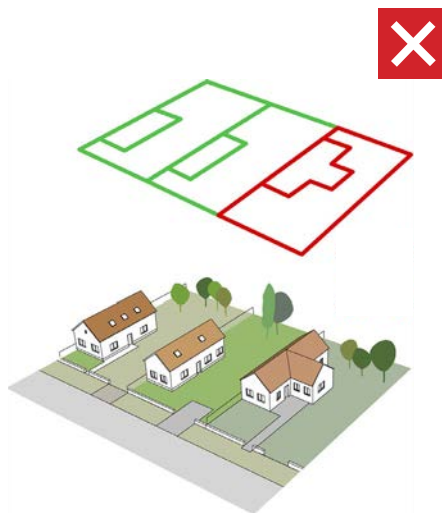
5.2.1 TELEPÍTÉS

A falusias házak beépítése az építési övezetben oldalhatáron álló, a kialakítható legkisebb telekterület: legalább a kialakult telekméret. Az épületek telken belüli elhelyezkedése az utcára merőleges. Két lakóépület kivételesen akkor helyezhető el, ha a telek szélessége lehetővé teszi, hogy a két lakóépület egy telken az utca mentén, az utca ritmusába illeszkedően telepíthető legyen. Túlságosan a telek hátsó részébe rendezett ház építése nem javasolt.

Falusi ház bővítése oldalsó irányban csak utcai homlokzattól számított min. 3 méter mélység elhagyása után történhet. Hosszú telek esetén a hosszanti, hátrafele, való bővítés javasolt.

5.2.2 MAGASSÁG

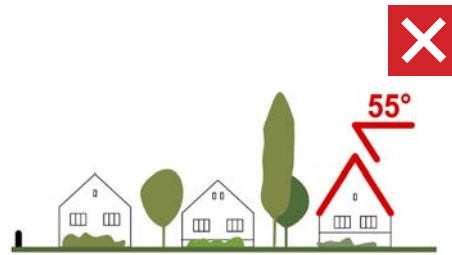
A falusias házak magassága közel azonos. A meglévő családi házak, hosszúházak közé épülő új házaknak hasonló magassággal kell épülniük mint környezetük. A földszint fölötti tetőtér beépítése megengedett az előírt tetőhajlásszög betartásával. A túl magas házak ezen a területen nem célszerűek, kiemelkednek környezetükből, amely megbontja az egységes utcaképet. A megengedett építménymagasság: 5 m.

5.2.3 TETŐHAJLÁSSZÖG

A falusias házak tetőhajlásszöge azonos, így alakultak ki a jellegzetes utcaképek a hosszú házak homlokzataival. A lakóövezetben lakóépület kizárólag magastetővel épülhet, melynek hajlásszöge $30-45^\circ$ közötti lehet, cserépfedéssel. Háztartási méretű napenergiát hasznosító berendezés (napkollektor, napelem) a tetősíkra telepíthető.

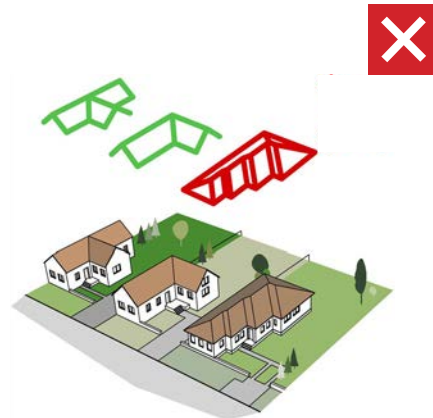
A túl lapos hajlásszög nem kívánatos, csak úgy, mint a túl meredek tető sem.

5.2.4 TETŐFORMA

A falusias házak tetőformája egyszerű. A területnek meghatározó arculatát adják az egyszerű nyeregtetős házak magasított oromzattal valamint nyeregtetős, csonka kontytetős házak.

Új házak építésénél nem kívánatos a túl tördelt, sok felületből álló, oromfalak nélküli tetőforma. „Manzard-tetős” épület nem építhető.

5.2.5 HOMLOKZATOK

Minden tájegységre jellemző egy-egy részlet, amit magáénak tudhat, elkülönül és értéket ad. Ez kilakulhat helyre jellemző szükségszerűségből (időjárás, védelem, talajjellemzők, használatból fakadó praktikum), vagy egyszerűen egy-egy jó példa egymástól való átvételéből.

Felsőtárkányon leginkább a hagyományos falusi háztípusoknál figyelhető meg ez a fajta egységes íz. Fehér színükkel egyszerűségükben szépek, és még így is láthatóvá válnak a színazonos homlokzati dombormű díszítései.

Az épületek homlokzatára szerelt bármilyen vezeték, villanyóra, gázóra, közmű csatlakozás helyét – a kezelhetőség biztosításával – az épületek falsíkjába történő süllyesztéssel, illetve a vezetékek, a szerelvények, a csatlakozó dobozok esztétikus takarásával, lefedésével kell megoldani. A kapcsolószekrények és a dobozok formáját, színét, helyét az épület stílusához, a homlokzat színéhez igazodva kell kiválasztani.

Parabolaantenna a homlokzaton nem, de épületek tetőzetén – a közterületről nem látható módon – elhelyezhető.

[29]

[30] HAGYOMÁNYOS ÉS MAI PÉLDÁK FEHÉRRE
VAKOLT/MESZELT HOMLOKZATRA
fotó: Poltrade Bt.

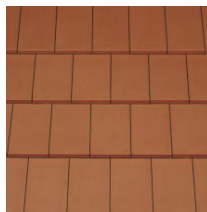
5.2.6 SZÍNEK, ANYAGHASZNÁLAT

Felsőtárkány házainál leginkább a semleges, földszínű és világos színek dominálnak, némely homlokzaton pedig gyakran megjelennek pasztell színárnyalatok is vízszintes osztásban váltakozva. Ezen árnyalatok megfelelőek és követendők, ugyanakkor egységet adnak a település számára. A terület, illetve területrészek helyi karakterének megőrzése érdekében a környezettől idegen formai, szerkezeti, anyaghasználati, szín megoldások nem alkalmazhatók, nem illenek az utcaképbe. Egy homlokzaton nem érdemes két színnél többet használni.

Tető anyagának javasolt a természetes színű kerámia cserép a tájra jellemző formavilágban: egyenesvágású, hornyolt, hódfarkú hullám, és hódfarkú sík kivételben. Betoncserepet és mediterrán típusú cserepet ne alkalmazzunk.

Lapostetős, vagy félnyereg tetős melléképületeken, amelyek nem látképvédelmi pontban helyezkednek el megengedhető a mintázat nélküli bitumenes lemez tetőfedés.

Falburkolatok esetében a vakolt felületek kiegészítéseként igyekezünk a természetes anyagok (kő, fa, kisméretű/klinker téglák, vagy terméspala) közül választani a környezethez, szomszédokhoz legközelebb állót.

EGYENESVÁGÁSÚ
KERÁMIA CSERÉP

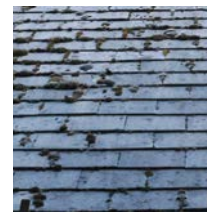
HÓDFARKÚ
KERÁMIA CSERÉP

KERMÁMIA
HULLÁMCSERÉP

HORNYOLT
KERÁMIA CSERÉP

TERMÉSPALA

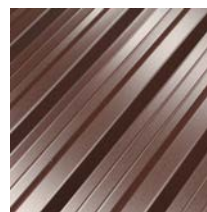
AJÁNLOTT TETŐFEDÉSEK

FÉNYES
CSEREPESELEMEZ

HULLÁMPALA

TRAPÉZLEMEZ

BITUMENES
ZSINDELY

RIKITÓ ÉS MINTÁS
BETONCSERÉP

MELLŐZENDŐ TETŐFEDÉSEK

CIKLOP

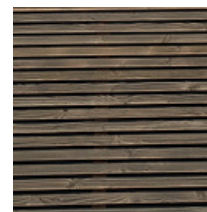
VAKOLAT

KLINKER TÉGLA

HASÍTOTT KŐ

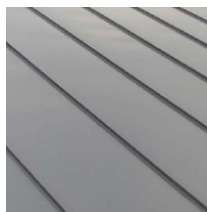

FA

VEGETÁCIÓ

AJÁNLOTT FALBURKOLATOK

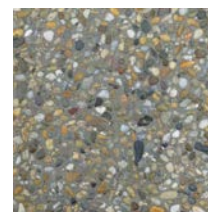
FÉMLEMEZ

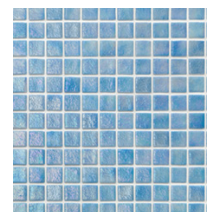
BITUMENES
ZSINDELY

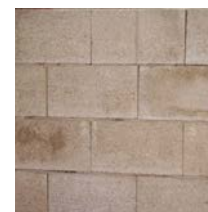
LÁTSZÓ
BETON

MOSOTT KAVICS

CSEMPE

ZSALUKŐ

MELLŐZENDŐ FALBURKOLATOK

5.2.7 ABLAKOK, AJTÓK, ÁRNYÉKOLÓK

A népi építészet házaiban, régi középületeken fából készült, osztott ablakokat használtak. Barna, fehér, helyenként a zöld szín alkalmazása volt a legelterjedtebb. Jellemző a faragott díszítés a vízszintes osztásban, sok esetben a nyílászárók alatt, illetve feletti szegélyezés. A módosabb épületek ajtajai fölötti faragott díszítés és az osztott felülvilágító.

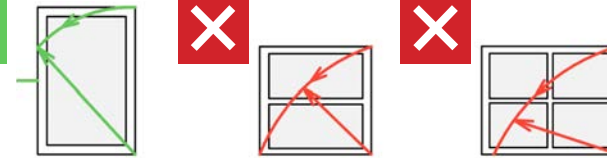
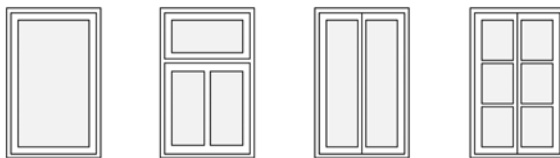
Az épületek megjelenését és hangulatát a nyílászárók nagyban befolyásolják. A zárt épület tömeggel így nyitunk a külvilág felé, ezért nem mindegy milyen módon tesszük ezt.

Tartsunk mértéket az ablakok méretével kapcsolatban, és a formájuk is legyen egyszerű. Próbáljunk meg minél több tömör felületet meghagyni, a nagyobb áttöréseket a főbb lakóterekenél koncentrálva, nem elfeledve, hogy ne legyen a köztér felől belátás.

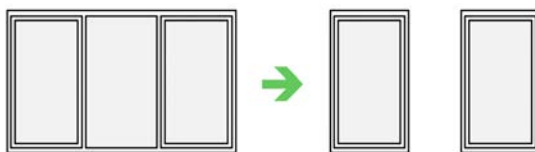
Az ablakok kiosztása legyen egyszerű, figyelve a fal súlypontját. A súlyponti tengelyre akkor is figyeljünk, amikor egyéb dolgokat helyezünk el a homlokzaton, pl.: vakolat díszek, padlás bevilágítók.

Általánosságban az álló téglalap arányú ablakokat részesítsük előnyben a horizontálisához képest.

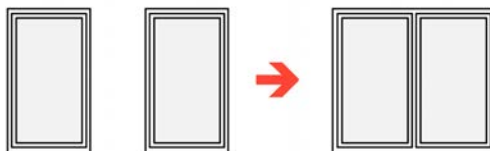
Az ablak vagy épp tengelybe essen, vagy tudatosan legyen attól eltérő helyen. Tengelytől akár a kissé, egyenlő távolságban eltoltnak nyílások is diszharmonikus hatást kelthetnek.

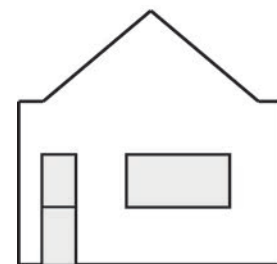
A FELSŐ SAROKBÓL HÚZOTT ÍV A FÜGGŐLEGES OLDALT A FELEZŐPONT FELETT MESSE

SZÉLES, VÍZSZINTES, NAGY ABLAK
2 DB FÜGGŐLEGES ARÁNYÚRA VALÓ FELBOTÁSA

FÜGGŐLEGES ARÁNYÚ ABLAKOK ÖSSZEVONÁSA

MAJDNEM
SZIMMETRIKUS

KÜLÖNBÖZŐ
OSZTÁSOK

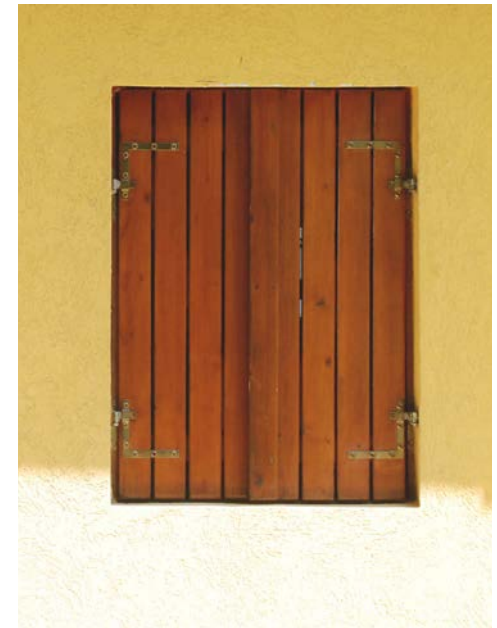
SZÉLES, VÍZSZINTES
OSZTÁS

FELÜLVILÁGÍTÓ

VÍZSZINTES ÉS
FÜGGŐLEGES
OSZTÁSOK KEVERÉKE

[31] BORÍTOTT DESZKA AJTÓ
[32] TÖRTÉNETI FALUKÖZPONTRA JELLEMZŐ
KÉTSZÁRNYÚ BEJÁRATI AJTÓ
[33] HÁROMOSZTATÚ ABLAK
fotó: Grafit Műterem Kft.

[34] TÖRTÉNETI FALUKÖZPONTRA JELLEMZŐ
SZELLŐZŐ NYÍLÁS OROMFALON
[35] KORSZERŰ KIALAKÍTÁSÚ SPALETTA
fotó: Grafit Műterem Kft.

TETŐSÍK ABLAK A GERINCEN

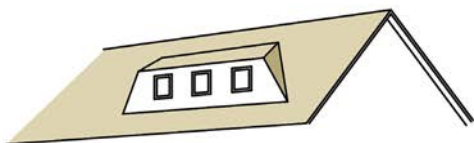
FERDE TETŐSÍK ABLAK

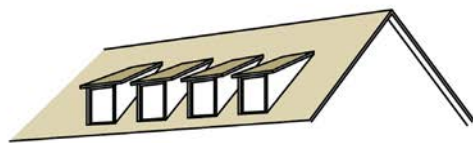
DOBOZ KIALAKÍTÁSÚ TETŐABLAK

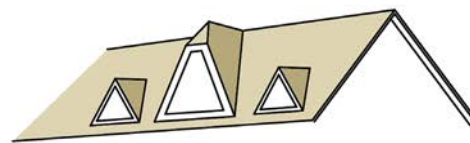
FALSÍKBÓL EMELKEDŐ DOBOZ ABLAK

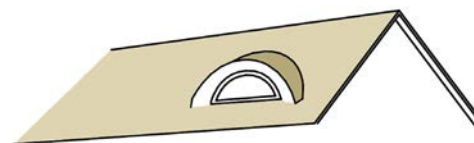
ARÁNYTALANUL NAGY „HARCSASZÁJ”
FORMÁJÚ TETŐKIÁLLÁS

TÚL SOK TETŐKIÁLLÁS

FELTŰNŐ, HARSÁNY TETŐABLAKOK,
TORONYSZERŰ KIÁLLÁSOK

SZEMES TETŐABLAK

[36] TETŐSÍK ABLAK GERINCEN
forrás: <http://www.squaremove.co.uk>
[37] FERDE TETŐSÍK ABLAK
forrás: <http://www.tomistudio.sk>
[38] DOBOZ KIALAKÍTÁSÚ TETŐABLAK
forrás: <http://www.pinterest.co.uk>
[39] FALSÍKBÓL EMELKEDŐ DOBOZ ABLAK
forrás: <http://www.pinterest.co.uk>

5.2.8 TORNÁCOK, ELŐTETŐK

A tornác népi építészetünkben gyakran alkalmazott átmeneti tér, ahol a szabadban lehetünk és közben védeltséget élvezünk az eső, szél és napsütés ellen. Kiváló helyszín lehet kikapcsolódásra, munkavégzésre, vagy raktározásra is.

Felsőtárkány falusias részein a cseréppel fedett kontytető alatt bújik meg a tornác. A tető szimmetrikusan, mindkét oldalt egyenletesen fut le az ereszig. Madártávlatból nem kiolvasható, hogy tornácos házzal állunk-e szemben. A tornác bejáratánál magasított oromfallal találkozunk a legtöbb esetben. A köznyelvben „füles ház”-nak keresztelt épületek a feltörekvő polgárok gazdagságának kifejezői voltak.

Vékony, ritka pillérek és oszlopok helyett kedvezőbb a falazott, vakolt tartóoszlop.

Tornácoknál, előtetőknél műanyag/eter nit hullámlemez és drótüveg használatát nem javasoljuk, mert ezen anyagok nem illeszkednek jól a falazott szerkezetű házakhoz, valamint csúnyán öregsznek. Felületükön könnyen meglátszik a kosz, így gyakori tisztítást igényelnek. Helyettük preferált megoldás a cseréptető túlnyújtása, illetve az alkalmazott tetőfedés anyagával fedett előtető, és a természetes anyagok használata.

[40] L ALAPRAJZÚ FALAZOTT PILLÉRŰ
TORNÁCOS HÁZ

[41] FELÚJÍTOTT FAOSZLOPOS TORNÁC
fotó: Grafit Műterem Kft.

5.2.9 RÉSZLETEK, KÉMÉNYEK

Részletek azok, amelyek színesítik egy épület karakterét, amelyek emberléptékűvé, könnyebben befogadhatóvá, sőt csodálatra méltóvá teszik.

Egy részletelem már különösebb díszítettség nélkül is lehet szép, azáltal, hogy egyszerűen és jól tölti be funkcióját, de megnyerő lehet a díszítettsége miatt is.

Ez az a lépték, amikor már testközelből érzékelhetjük a házat alkotó anyagok felületi érdességét, textúráját, árnyalatait. A természetes anyagok sokkal mélyebb tartalmakat adhatnak ilyen szempontból. Kialakulásuknak története van és a bennük rejlő látszólagos véletlenszerűség a szemünknek kedves és szívesen elidőzik e rendezett "tökéletlenségükön".

A történeti faluközpont sajátosságossága a megőrzött magasított oromfal, melyet az ereszt szépen elejétől a végéig lekövet ezzel is kiemelve ezeket a sarokelemeket.

Az új szerelt kémények csillogó fémes színükkel és sűrű rögzítéseikkel ipari jelleget kölcsönöznek a háznak.

Azonkívül, hogy legtöbbször nem illelnek bele a ház által sugallt képbe, még pimaszul feltűnőek is. Ezért ajánlatos a szerkezet elé egy téglából épített külső falazatot emelni, megtartva ezzel a tájegységre jellemző hagyományos építészeti megoldásokat.

A kéményeket a tetőgerinchez legközelebb helyezzük és lehetőség szerint csoportosítsuk őket.

[42] OROMDESZKA DÍSZÍTÉS
[43] ERESZCSATORNA- ÉS
EJTŐCSŐ-KIALAKÍTÁS
[44] KÉMÉNYEK CSOPORTOSÍTÁSA
[45] KÉMÉNY ELHELYEZÉSE GERINCEN
fotó: Grafit Műterem Kft.

5.2.10 KERÍTÉSEK

A településkép szempontjából a körítések kitüntetett szereppel bírnak, mivel az épületekhez hasonlóan horizontmagasságban „zárnak”, s mint vertikális „térfalak” erőteljesen jelennek meg az általunk érzékelt közterület határfelületeként. Ezért felépítésük, anyaguk, struktúrájuk, s áttörtségük fontos település karakter meghatározó elem.

Elsősorban függőlegesen struktúrált rendszerű kerítéseket építsünk vízszintes tagolás nélkül. Javasolt a sötét, elsősorban pasztell barna és zöld, esetleg szürke színek alkalmazása, míg kerüldők az élénk, telített színek; a fehér és a fekete.

FA KERÍTÉSEK

A fa szerkezetű kerítések az egykori hagyományos falusi kerítések világát idézik. Ezért fontos, hogy kialakításuknál a hagyományokhoz híven, ahhoz hasonló arányú, felépítésű, megjelenésű legyen a végeredmény.

FÉM KERÍTÉSEK

Viszonylag gyakran előfordulnak jelentősen áttört kovácsoltvas vagy egyéb fémszerkezetű kerítésmezők is, melyeknél azonban a tulajdonosok később megpróbálták gátolni a belátást. Az erre a célra alkalmazott acéllemez borításoknak is már kialakult hagyománya van a faluképben. Azonban a hagyományostól eltérő alumínium, vagy bordázott lemezek alkalmazása erőteljesen rombolja a településképet.

[46] FALUSIAS FA KERÍTÉSTÍPUS
fotó: Poltrade Bt.

[47] FÉM KERÍTÉS FALAZOTT LÁBAZATTAL ÉS
OSZLOPOKKAL
fotó: Grafit Műterem Kft.

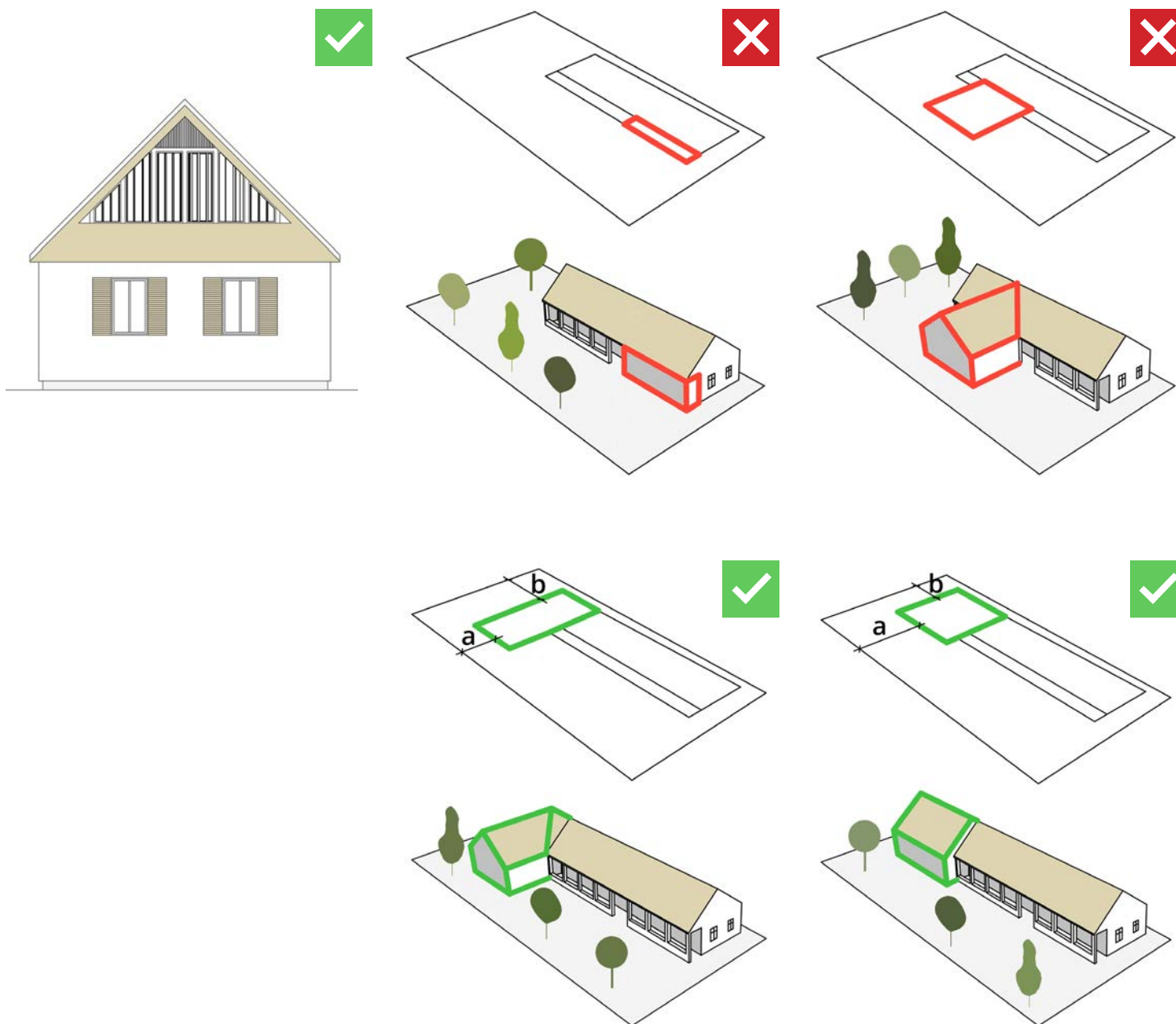
5.2.11 BŐVÍTÉSI LEHETŐSÉGEK

A falusias, tornácos hosszú házaknál bevált módszer a hátrafelé való toldás. Ha bővül a család, a ház is vele nőhet, hosszabbodhat. Valamint így építhetünk a házhoz hátsó kerti mezőgazdasági, terménytárolási és állattartási épületeket is.

A tornácot nem ajánljuk beépíteni, befalazni, mert az egyébként is már kevésbé megvilágított terek még nehezebben jutnak természetes fényhez, de transzparens módon való lezárását sem javasoljuk esztétikai megfontolásokból.

A tornácos oldalra csakugyan nem célszerű haránt irányban bővíteni, viszont a ház tömege már befordulhat a hátsó melléképületek vonalában, vagy ahova már nem ér el a tornác. Ebbe az épületrészbe jó megvilágítást igénylő helyiséget álmodhatunk, amely három irányból is képes beengedni a napfényt.

Ajánlott megoldás bővítésre a még kihasználatlan tetőtér beépítése. Ilyenkor fontos felmerülő kérdés a természetes fény bejutásának módja. A kutyáól ablak nem kívánatos megjelenést kölcsönöz a háznak. Ehelyett inkább a nyílászárókat az oromfalba integráljuk bele.

5.2.12 KORTÁRS PÉLDÁK

A települések túl azon, hogy védelmet nyújtanak az embereknek, kialakulásuktól fogva a fejlődés, az állandó változások motorjai. A kölcsönhatások különféle épületekben, építészeti alkotásokban nyertek és nyernek formát, ezek a házak, templomok, terek – külső-belső terek – jelenvalóvá tett színhelyei a közösség összekapcsolódó életének. Tehát a város nem „műalkotás” hanem, az időben megjelenő, majd elmúló építészeti alkotások, és környezeti-társadalmi kölcsönhatások eredménye. Az építészeknek ebben a bonyolult helyzetben is az a feladatuk, hogy az általuk megtervezett egymás mellé kerülő épületek tudjanak többletjelentést hordozó együttessé összeállni.

A képeken látható példák a történeti faluközpont és falusias karaktert idézik vissza.

[48] BALATONAKALI, LILIOM UTCA

fotó: Poltrade Bt.

[49] NOWOCZESNY DOM JEDNORODZINNY POD WROCŁAWIEM

építész: Wytrornia Pracownia Projektowa

forrás: <http://www.wytworniapp.com>

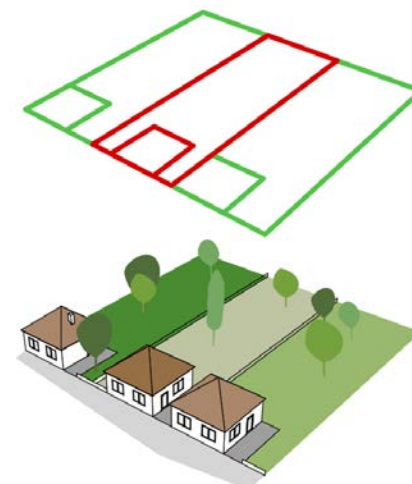
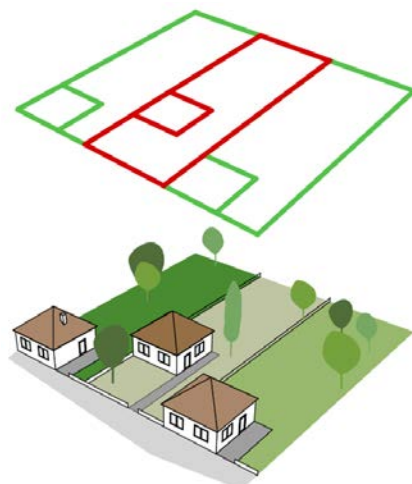
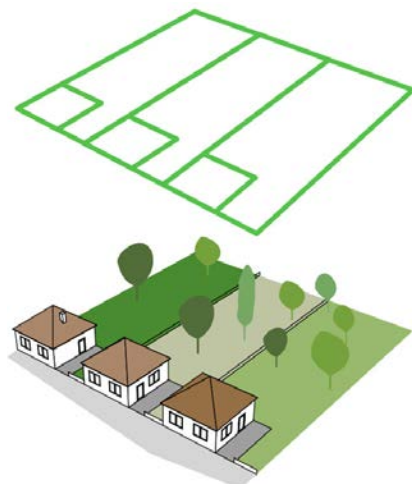
[50] ÚJRASZABOTT FALUSI HOMLOKZAT
SOLYMÁRON
[51] BALATONAKALI, LILIOM UTCA

fotó: Poltrade Bt.

5.3 TÖRTÉNETI KÖZPONT ÉS FALUSIAS LAKÓTERÜLETEK KOCKAHÁZAI

5.3.1 TELEPÍTÉS

A kockaházak beépítése az építési övezetben oldalhatáron álló, a kialakítható legkisebb telekterület: legalább a kialakult telekméret. Az épületek telken belüli elhelyezkedése az utcára merőleges. Két lakóépület kivételesen akkor helyezhető el, ha a telek szélessége lehetővé teszi, hogy a két lakóépület egy telken az utca mentén, az utca ritmusába illeszkedően telepíthető legyen. Túlságosan a telek hátsó részébe rendezett ház építése nem javasolt.

5.3.2 MAGASSÁG

A kockaházak magassága közel azonos. A meglévő családi házak közé épülő új házaknak hasonló magassággal kell épülniük mint környezetük. A földszint fölötti tetőtér beépítése megengedett az előírt tetőhajlásszög betartásával. A túl magas házak ezen a területen nem célszerűek, kiemelkednek környezetükből, amely megbontja az egységes utcaképet. A megengedett építménymagasság: 5 m.

5.3.3 TETŐHAJLÁSSZÖG

A kockaházak tetőhajlásszöge azonos, így alakultak ki a jellegzetes utcaképek. A lakóövezetben lakóépület kizárólag magastetővel épülhet, melynek hajlásszöge $30-45^\circ$ közötti lehet, cserépfedéssel. Háztartási méretű napenergiát hasznosító berendezés (napkollektor, napelem) a tetősíkba telepíthető.

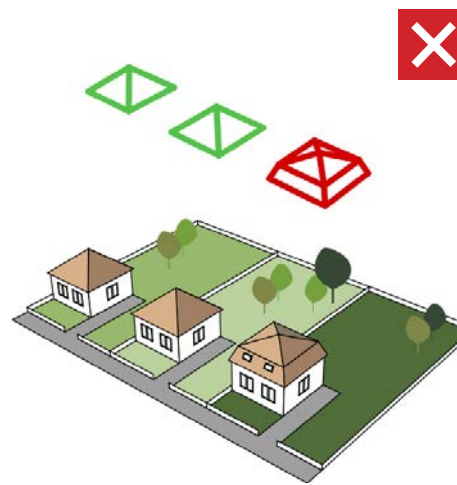
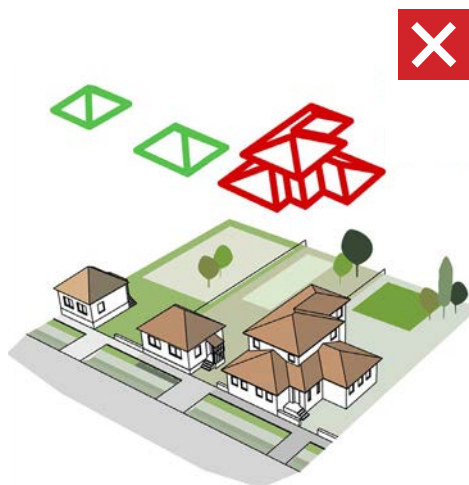
A túl lapos hajlásszög nem kívánatos, csak úgy, mint a túl meredek tető sem.

5.3.4 TETŐFORMA

A kockaházak tetőformája egyszerű. A területnek meghatározó arculatát adják az egyszerű sátoztetős házak magasított oromzattal, valamint kontyolt nyeregtetős bővítései.

Új házak építésénél nem kívánatos a túl tördelt, sok felületből álló tetőforma. „Manzard-tetős” épület nem építhető a falusias területeken.

5.3.5 HOMLOKZATOK

A történeti központ és falusias lakóterületek kockaházainál gyakori az utcáfront felőli színezett kőporos vakolat, jellemzően pasztell színekkel, valamint a kő lábazat. A kőporos vakolat színeinek változtatásával is tagolható a felület.

Szebb arányokat adhat a homlokzatnak a konytolt tető oromzatossá, vagy oromzatos konttlyá való átalakítása. Ekkor a tetőtér is könnyebben beépíthetővé válik.

Az épületek homlokzatára szerelt bárminemű vezeték, villanyóra, gázóra, közmű csatlakozás helyét – a kezelhetőség biztosításával – az épületek falsíkjába történő süllyesztéssel, illetve a vezetékek, a szerelvények, a csatlakozó dobozok esztétikus takarásával, lefedésével kell megoldani. A kapcsolószerelvények és a dobozok formáját, színét, helyét az épület stílusához, a homlokzat színéhez igazodva kell kiválasztani.

Parabolaantenna a homlokzaton nem, de épületek tetőzetén – a közterületről nem látható módon – elhelyezhető.

[52]
[53]
[54]
[55] KOCKAHÁZAK HOMLOKZATA KŐPOROS
VAKOLATTAL ÉS KŐ LÁBAZATTAL
fotó: Grafit Műterem Kft.

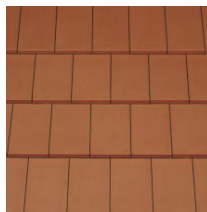
5.3.6 SZÍNEK, ANYAGHASZNÁLAT

Felsőtárkány házainál leginkább a semleges, földszínű és világos színek dominálnak, némely homlokzaton pedig gyakran megjelennek pasztell színárnyalatok is vízszintes osztásban váltakozva. Ezen árnyalatok megfelelőek és követendők, ugyanakkor egységet adnak a település számára. A terület, illetve területrészek helyi karakterének megőrzése érdekében a környezettől idegen formai, szerkezeti, anyaghasználati, szín megoldások nem alkalmazhatók, nem illenek az utcaképbe. Egy homlokzaton nem érdemes két színnél többet használni.

Tető anyagának javasolt a természetes színű égetett cserép a tájra jellemző formavilágban: hornyolt, hódfarkú hullám, és hódfarkú sík kivitelben. Betoncserepet és mediterrán típusú cserepet ne alkalmazzunk.

Lapostetős, vagy félnyereg tetős melléképületeken, amelyek nem látképvédelmi pontban helyezkednek el megengedhető a mintázat nélküli bitumenes lemez tetőfedés.

Falburkolatok esetében a vakolt felületek kiegészítéseként igyekezünk a természetes anyagok (kő, fa, kisméretű/klinker téglák, vagy terméspala) közül választani a környezethez, szomszédokhoz legközelebb állót.

EGYENESVÁGÁSÚ
KERÁMIA CSERÉP

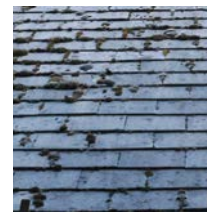
HÓDFARKÚ
KERÁMIA CSERÉP

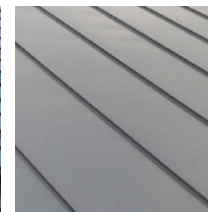
KERMÁMIA
HULLÁMCSERÉP

HORNYOLT
KERÁMIA CSERÉP

TERMÉSPALA

KORCOLT
FÉMLEMEZ

AJÁNLOTT TETŐFEDÉSEK

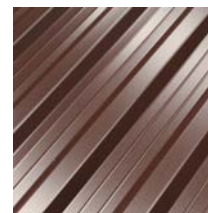
FÉNYES
CSEREPESELEMEZ

AZBESZT

HULLÁMPALA

TRAPÉZLEMEZ

BITUMENES
ZSINDELY

BETONCSERÉP

MELLŐZENDŐ TETŐFEDÉSEK

CIKLOP

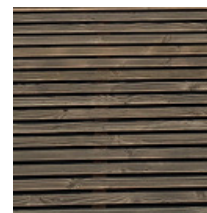
VAKOLAT

KLINKER TÉGLA

HASÍTOTT KŐ

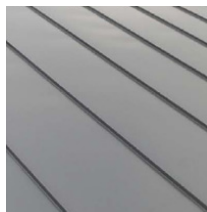

FA

VEGETÁCIÓ

AJÁNLOTT FALBURKOLATOK

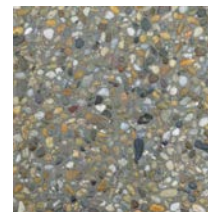
KORCOLT
FÉMLEMEZ

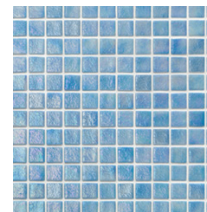
BITUMENES
ZSINDELY

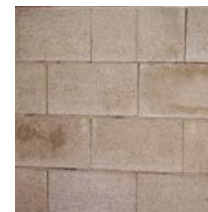
LÁTSZÓ
BETON

MOSOTT KAVICS

CSEMPE

ZSALUKŐ

MELLŐZENDŐ FALBURKOLATOK

5.3.7 ABLAKOK, AJTÓK, ÁRNYÉKOLÓK

Az épületek megjelenését és hangulatát a nyílászárók nagyban befolyásolják. A zárt épület tömeggel így nyitunk a külvilág felé, ezért nem mindegy milyen módon tesszük ezt.

A kockaházak "kocka" jellege az ablakain is megmutatkozik. Az utcai fronton általában 2 db négyzetes arányú, nagyméretű ablak található, 2-vagy 3-szárnyú kivitelben, sokszor vízszintes osztással is tagolva.

Tartsunk mértéket az ablakok méretével kapcsolatban, és a formájuk is legyen egyszerű. Próbáljunk meg minél több tömör felületet meghagyni, a nagyobb áttöréseket a főbb lakóterekenél koncentrálnva, nem elfeledve, hogy ne legyen a közterek felől belátás.

Az ablakok kiosztása legyen egyszerű, figyelve a fal súlypontját. A súlyponti tengelyre akkor is figyeljünk, amikor egyéb dolgokat helyezünk el a homlokzaton, pl.: vakolat díszek, padlás bevilágítók.

Az ablak vagy épp tengelybe essen, vagy tudatosan legyen attól eltérő helyen. Tengelytől akár a kissé, egyenlő távolságban eltoltt nyílások is diszharmonikus hatást kelthetnek.

Árnyékolásra, ha redőnyt használunk, alkalmazzunk külső tok nélküli változatot, vagy süllyesszük a dobozt a fal síkjába és rejtjük el a homlokzattal azonos felületkezeléssel.

[56]

[57] KOCKAHÁZ ABLAKOK REJTETT
REDŐNYTOKKAL ÉS EGYSZERŰ, GEOMETRIKUS
MINTÁJÚ KERETDÍSZÍTÉSSSEL
fotó: Grafit Műterem Kft.

ABLAKOSZTÁS TOLDALÉK NÉLKÜLI KOCKAHÁZON

ABLAKOSZTÁS TOLDALÉKOS KOCKAHÁZON

FERDE TETŐSÍK ABLAK

DOBOZ KIALAKÍTÁSÚ TETŐABLAK

FALSÍKBÓL EMELKEDŐ DOBOZ ABLAK

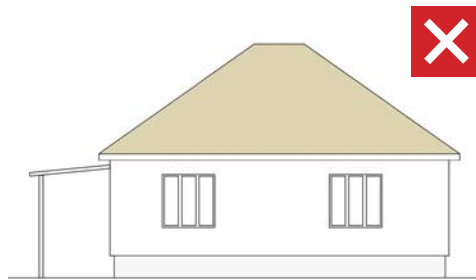
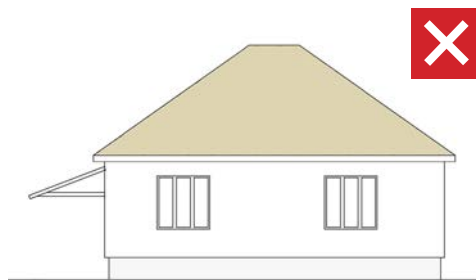
HOSSZÚKÁS DOBOZ TETŐABLAK

5.3.8 TORNÁCOK, ELŐTETŐK

A tornác bejáratánál magasított oromfallal találkozunk a legtöbb esetben. A köznyelvben „füles ház”-nak keresztelt épületek a feltörekvő polgárok gazdagságának kifejezői voltak. A később elterjedő háztípusoknál, mint például a kockaházak esetében is gyakran találkozhatunk ilyen jellegű megoldásokkal.

Tornácoknál, előtetőknél műanyag/eternit hullámlemez és drótüveg használatát nem javasoljuk, mert ezen anyagok nem illeszkednek jól a falazott szerkezetű házakhoz, valamint csúnyán öregsznek. Felületükön könnyen meglátszik a kosz, így gyakori tisztítást igényelnek. Helyettük preferált megoldás a cseréptető túlnyújtása, illetve az alkalmazott tetőfedés anyagával fedett előtető, és a természetes anyagok használata.

A homlokzatokat ne zsúfoljuk tele előtetővel, erkéllyel. Inkább a negatív tömegformálást (kiharapások, beugrások) részesítsük előnyben.

[58] ELŐTETŐ A HÁZ TÖMEGÉBŐL VALÓ KIHARAPÁSSAL

[59] ELŐTETŐ FA OSZLOPOKKAL A TETŐFEDÉSSEL MEGEGYEZŐ ANYAGGAL BORÍTVA

fotó: Grafit Műterem Kft.

5.3.9 RÉSZLETEK, KÉMÉNYEK

Részletek azok, amelyek színesítik egy épület karakterét, amelyek emberléptékűvé, könnyebben befogadhatóvá, sőt csodálatra méltóvá teszik.

Egy részletelem már különösebb díszítettség nélkül is lehet szép, azáltal, hogy egyszerűen és jól tölti be funkcióját, de megnyerő lehet a díszítettsége miatt is.

Ez az a lépték, amikor már testközelből érzékelhetjük a házat alkotó anyagok felületi érdességét, textúráját, árnyalatait. A természetes anyagok sokkal mélyebb tartalmakat adhatnak ilyen szempontból. Kialakulásuknak története van és a bennük rejlő látszólagos véletlenszerűség a szemünknek kedves és szívesen elidőzik e rendezett "tökéletlenségükön".

A történeti faluközpont sajátosságossága a megőrzött magasított oromfal, melyet az ereszt szépen elejétől a végéig lekövet ezzel is kiemelve ezeket a sarokelemeket.

Az új szerelt kémények csillogó fémes színükkal és sűrű rögzítéseikkel ipari jelleget kölcsönöznek a háznak.

Azonkívül, hogy legtöbbször nem illelenek bele a ház által sugallt képbe, még pimaszul feltűnőek is. Ezért ajánlatos a szerkezet elé egy téglából épített külső falazatot emelni, megtartva ezzel a tájegységre jellemző hagyományos építészeti megoldásokat.

A kéményeket a tetőgerinchez legközelebb helyezzük és lehetőség szerint csoportosítsuk őket.

[60] MAGASÍTOTT OROMFAL ÉS ERESZCSATLAKOZÁSA

[61]

[62] DÍSZES PADLÁSSZELLŐZŐ ABLAKOK

[63] KÉMÉNY ELHELYEZÉSE GERINCEN

fotó: Grafit Műterem Kft.

5.3.10 KERÍTÉSEK

A településkép szempontjából a körítések kitüntetett szereppel bírnak, mivel az épületekhez hasonlóan horizontmagasságban „zárnak”, s mint vertikális „térfalak” erőteljesen jelennek meg az általunk érzékelt közterület határfelületeként. Ezért felépítésük, anyaguk, struktúrájuk, s áttörtségük fontos település karakter meghatározó elem.

Elsősorban függőlegesen struktúrált rendszerű kerítéseket építsünk vízszintes tagolás nélkül. Javasolt a sötét, elsősorban pasztell barna és zöld, esetleg szürke színek alkalmazása, míg kerüldők az élénk, telített színek; a fehér és a fekete.

FA KERÍTÉSEK

A fa szerkezetű kerítések az egykori hagyományos falusi kerítések világát idézik. Ezért fontos, hogy kialakításuknál a hagyományokhoz híven, ahhoz hasonló arányú, felépítésű, megjelenésű legyen a végeredmény.

FÉM KERÍTÉSEK

Viszonylag gyakran előfordulnak jelentősen áttört kovácsoltvas vagy egyéb fémszerkezetű kerítésmezők is, melyeknél azonban a tulajdonosok később megpróbálták gátolni a belátást. Az erre a célra alkalmazott acéllemez borításoknak is már kialakult hagyománya van a faluképben. Azonban a hagyományostól eltérő alumínium, vagy bordázott lemezek alkalmazása erőteljesen rombolja a településképet.

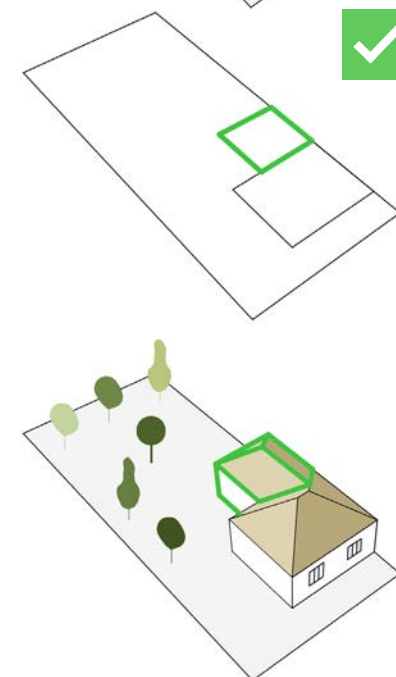
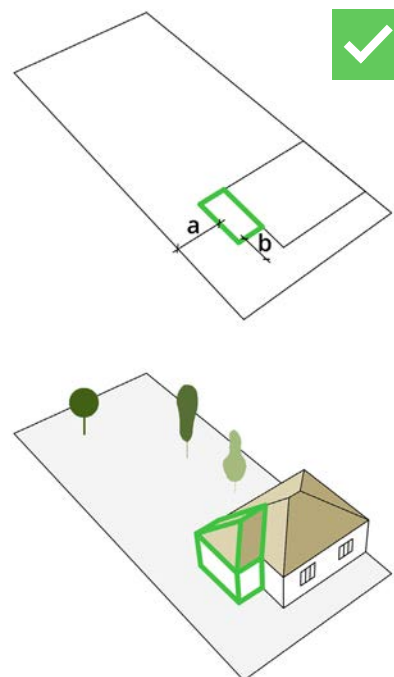
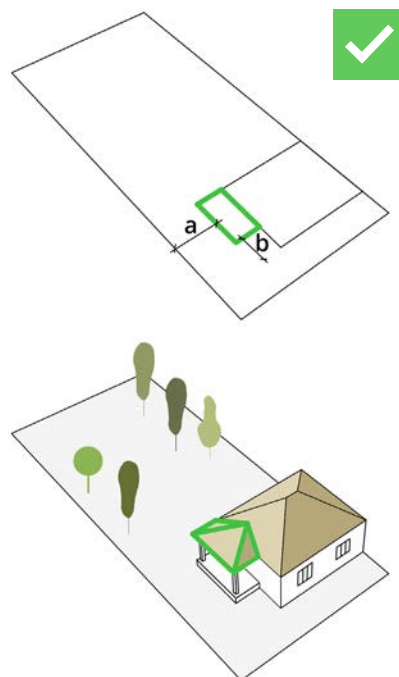
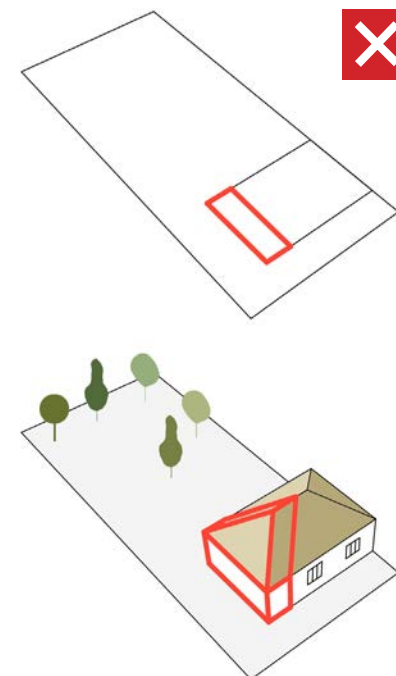
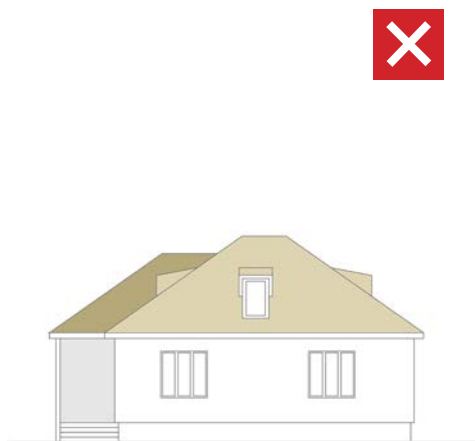
[64]

[65] LAKÓÖVEZETEKRE, ILL. GAZDASÁGI TERÜLETEKRE JAVASOLT KERÍTÉSTÍPUSOK
fotó: Grafit Műterem Kft.

5.3.11 BŐVÍTÉSI LEHETŐSÉGEK

Ajánlott megoldás bővítésre a még kihasználatlan tetőtér beépítése. Ilyenkor fontos felmerülő kérdés a természetes fény bejutásának módja. A kutyaól ablak nem kívánatos megjelenést kölcsönöz a háznak. Ehelyett inkább az emelet oromzatos kontytetővé alakítását, és ezáltal oromfali nyílászárók beépítését javasoljuk.

Jellemző Felsőtárkányon az oldalkert felé terjeszkedő kontyolt tetős, vagy nyeregtetős épülettoldás. Ebbe az épületrészbe jó megvilágítást igénylő helyiséget álmodhatunk, amely három irányból is képes beengedni a napfényt.

5.3.12 KORTÁRS PÉLDÁK

Talán egyszerűbb dolgunk van, ha egy hagyományos parasztház korszerűsítésével állunk szemben. Ellenben egy "kockaház", vagy újabb kialakítású épület esetében, amelynél nehezebb megtalálni a megfelelő karaktert és a korszerű megoldás közti egyensúlyt és nem utolsósorban környezetéhez is illeszkedik.

Az alábbi példával igyekszünk pozitív példát és utmutatást adni arra, hogy miként lehet a mai világban elterjedt számos megoldás közül a középutat megtalálni.

[66]

[67]

[68] CSALÁDI HÁZ BŐVÍTÉS, CSÖMÖR 2014

építész: Tér Stúdió Bt

forrás: <http://www.terstudio.hu/csaladi-haz/csaladi-haz-bovites-2>

5.4 KERTVÁROSI LAKÓTERÜLET

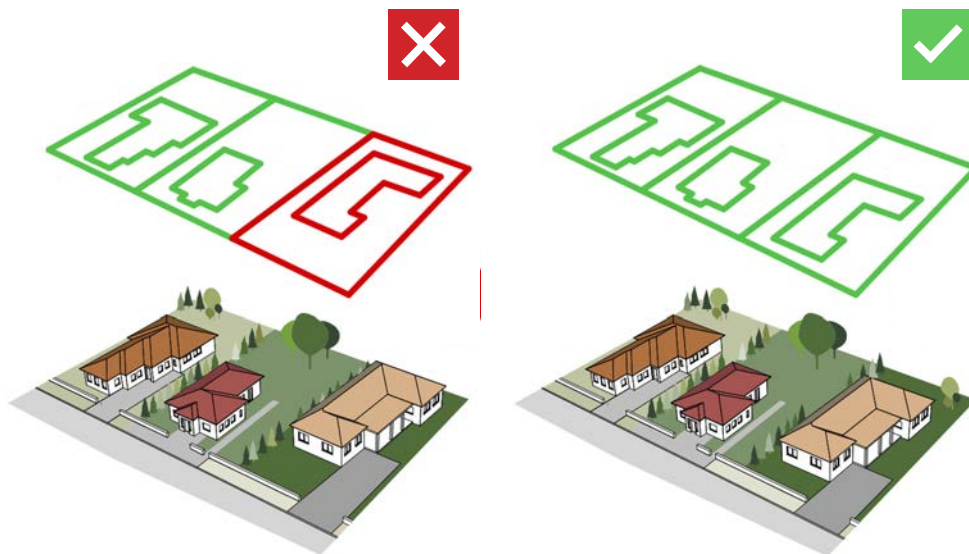
5.4.1 TELEPÍTÉS

A kertvárosias házak oldalhatáron álló beépítésűek, és az utcára merőleges elhelyezkedésűek. Az előkerttel és gyakori esetben utcafronti garázzsal ellátott épületek esetében nem javasolt hátrahúzott családi ház építése.

LAKÓPARKI HÁZAK TELEPÍTÉSE

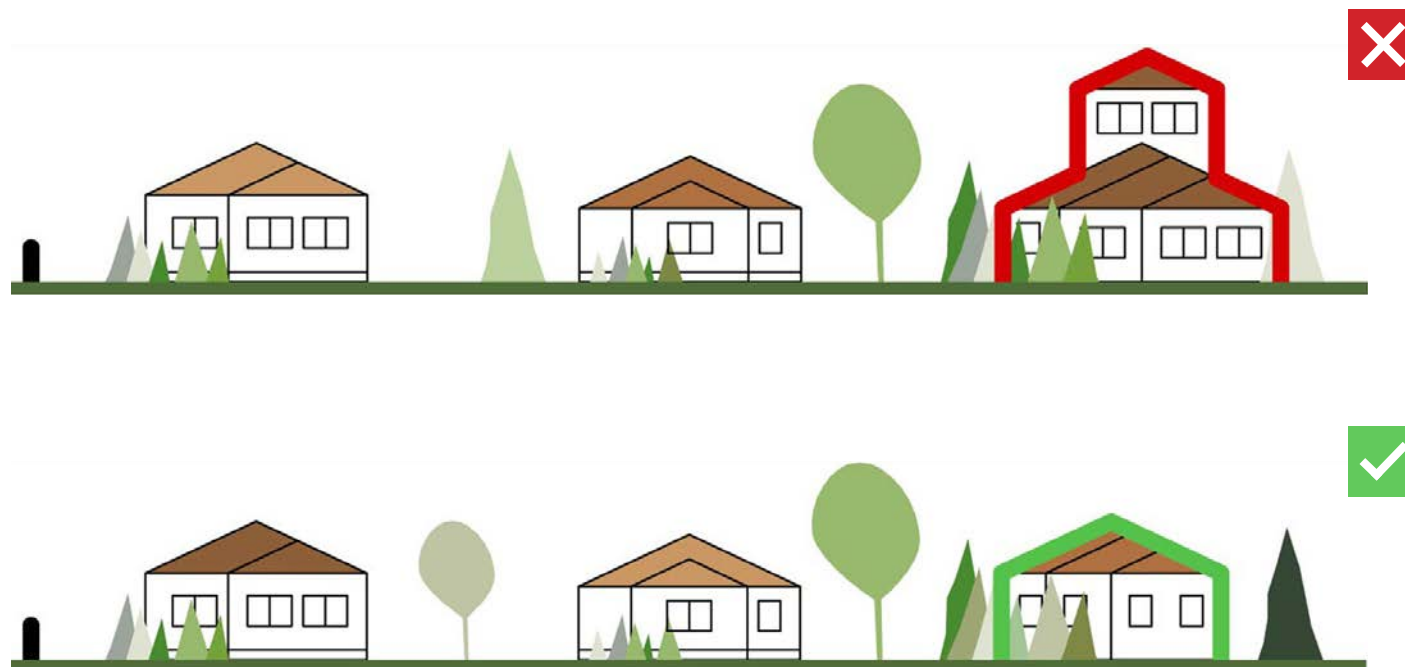
A lakóparki házak különbözőképpen viselkednek telepítés szempontjából. Többnyire szabadon álló vagy sorház beépítésűek. Telken belüli elhelyezkedésük az utcára merőleges rendszerű, különböző méretű előkerttel.

A nem utcával merőlegesen telepített, indokolatlanul nagymértékben hátrahúzott családi ház építése nem javasolt.

5.4.2 MAGASSÁG

A kertvárosias lakóházak magassága kis mértékben ingadoznak. Földszintes, fszt+tetőtér, illetve fszt+1 emeletes szintszámmal. A meglévő családi házak közé épülő új házaknak hasonló magassággal kell épülniük mint környezetük. A megengedett építménymagasság: 6 m, ezért többemeletes házak építése nem javasolt, azok nem illeszkednek Felsőtárkány utcaképebe.

5.4.3 TETŐHAJLÁSSZÖG

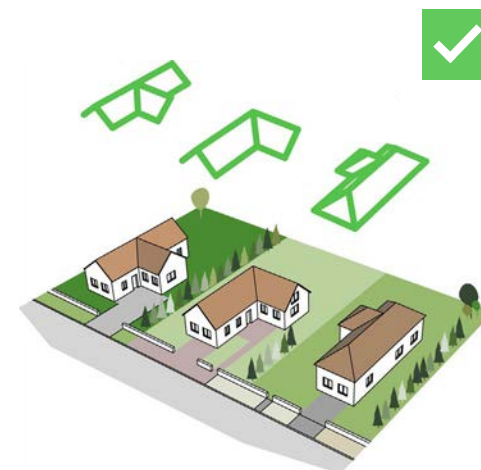
A kertvárosi házak tetőhajlásszöge változatosabb. A lakóövezetben lakóépület kizárólag magastetővel épülhet, melynek hajlásszöge 15-45° közötti lehet, cserépfedéssel. Háztartási méretű napenergiát hasznosító berendezés (napkollektor, napelem) a tetősíkba telepíthető.

A túl lapos hajlásszög nem kívánatos, csak úgy, mint a túl meredek tető sem.

5.4.4 TETŐFORMA

A kertvárosias házak tetőformája változatos. A területnek meghatározó arculatát adják az egyszerű nyeregtetős, kontyvetős, csonka kontyvetős házak. Az összetett, túlságosan tagolt tetőformák megbontják az egységes utcaképet, építésük nem javasolt. A tetőterek beépítése esetén a tetőfelépítmény nem haladhatja meg a tetőzet hosszirányú méretének egyharmadát.

5.4.5 HOMLOKZATOK

A homlokzatot jelentős mértékben alakítják az ajtók és ablakok, de ezen kívül meghatározóak az épület és tető arányai, valamint a részletek, anyagok és színek összhangja.

A homlokzat megkomponálása, az építés, vagy felújítás előtti előre gondolkodás, és gondos megtervezés segíthet abban, hogy a végső eredmény meglelégedéssel töltsen el a benne lakókat és szomszédjaikat.

A nagy, üres felületek különböző anyagváltásokkal, díszítésekkel, párkányokkal tagolhatóak.

Az épületek homlokzatára szerelt bárminemű vezeték, villanyóra, gázóra, közmű csatlakozás helyét – a kezelhetőség biztosításával – az épületek falsíkjába történő süllyesztéssel, illetve a vezetékek, a szerelvények, a csatlakozó dobozok esztétikus takarásával, lefedésével kell megoldani. A kapcsolószekrények és a dobozok formáját, színét, helyét az épület stílusához, a homlokzat színéhez igazodva kell kiválasztani.

Parabolaantenna a homlokzaton nem, de épületek tetőzetén – a közterületről nem látható módon – elhelyezhető.

[69] HAGYOMÁNYOS SZELLEMŰ
ÚJ ÉPÍTÉSŰ HÁZ
fotó: Grafit Műterem Kft.

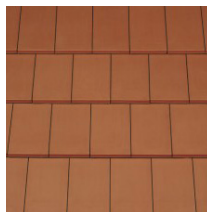
5.4.6 SZÍNEK, ANYAGHASZNÁLAT

Felsőtárkány házainál leginkább a semleges, földszínű és világos színek dominálnak, némely homlokzaton pedig gyakran megjelennek pasztell színárnyalatok is vízszintes osztásban váltakozva. Ezen árnyalatok megfelelőek és követendők, ugyanakkor egységet adnak a település számára. A terület, illetve területrészek helyi karakterének megőrzése érdekében a környezettől idegen formai, szerkezeti, anyaghasználati, szín megoldások nem alkalmazhatók, nem illenek az utcaképbe. Egy homlokzaton nem érdemes két színnél többet használni.

Tető anyagának javasolt a természetes színű égetett cserép a tájra jellemző formavilágban: hornyolt, hódfarkú hullám, és hódfarkú sík kivételben. Megengedett a korcolt, tehát sávós fémlemez fedés. Betoncserépet és mediterrán típusú cserepet ne alkalmazzunk.

Lapostetős, vagy félnyereg tetős melléképületeken, amelyek nem látképvédelmi pontban helyezkednek el megengedhető a mintázat nélküli bitumenes lemez tetőfedés.

Falburkolatok esetében a vakolt felületek kiegészítéseként igyekezzünk a természetes anyagok (kő, fa, kisméretű/klinker téglák, vagy terméspala) közül választani a környezethez, szomszédokhoz legközelebb állót.

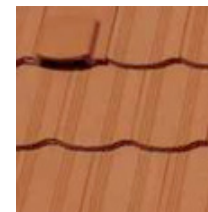
EGYENESVÁGÁSÚ
KERÁMIA CSERÉP

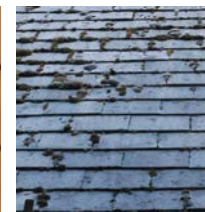
HÓDFARKÚ
KERÁMIA CSERÉP

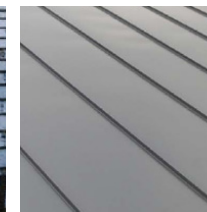
KERMÁMIA
HULLÁMCSERÉP

HORNÝOLT
KERÁMIA CSERÉP

TERMÉSPALA

KORCOLT
FÉMLEMEZ

AJÁNLOTT TETŐFEDÉSEK

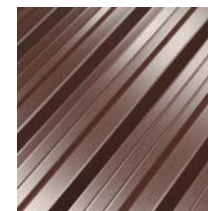
FÉNYES
CSEREPESLEMEZ

AZBESZT

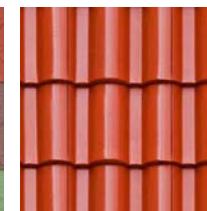
HULLÁMPALA

TRAPÉZLEMEZ

BITUMENES
ZSINDELY

BETONCSERÉP

MELLŐZENDŐ TETŐFEDÉSEK

CIKLOP

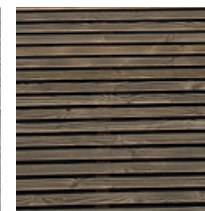
VAKOLAT

KLINKER TÉGLA

HASÍTOTT KŐ

FA

VEGETÁCIÓ

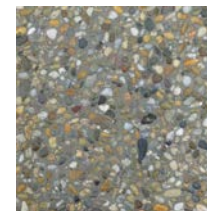
AJÁNLOTT FALBURKOLATOK

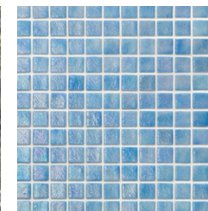
BITUMENES
ZSINDELY

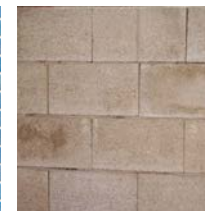
LÁTSZÓ
BETON

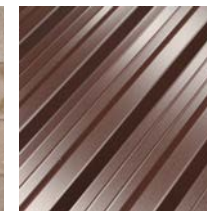
MOSOTT KAVICS

CSEMPE

ZSALUKÓ

TRAPÉZLEMEZ

MELLŐZENDŐ FALBURKOLATOK

5.4.7 ABLAKOK, AJTÓK, ÁRNYÉKOLÓK

Az épületek megjelenését és hangulatát a nyílászárók nagyban befolyásolják. A zárt épület tömeggel így nyitunk a külvilág felé, ezért nem mindegy milyen módon tesszük ezt.

Az újabb településrészekben, mint a kertvárosias területeken már a napjainkban elterjedő főként műanyag nyílászárók jellemzőek, de megfelelő zsalúziákkal, vagy spalettákkal tartható az egységes, szép megjelenés.

Tartsunk mértéket az ablakok méretével kapcsolatban, és a formájuk is legyen egyszerű. Próbáljunk meg minél több tömör felületet meghagyni, a nagyobb áttöréseket a főbb lakótereknél koncentrálni, nem elfeledve, hogy ne legyen a közterek felől belátás.

Az ablakok kiosztása legyen egyszerű, figyelve a fal súlypontját.

Általánosságban az álló téglalap arányú ablakokat részesítsük előnyben a horizontálishoz képest.

Az ablak vagy épp tengelybe essen, vagy tudatosan legyen attól eltérő helyen. Tengelytől akár a kissé, egyenlő távolságban eltoltnak is diszharmonikus hatást kelthetnek.

Fontos, hogy az utca felőli homlokzaton megjelenő garázskapuk színükben, osztásukban, karakterükben hasonuljanak a többi nyílászárhoz és lehetőleg ne központi helyen legyenek, hanem a ház oldalában, és a járdáról nézve a szemmagasság alatt helyezkedjenek el.

[70] KERTVÁROSIS LAKÓHÁZ ABLAKAI ÉS SZINTBEN SÜLLYESZTETT GARÁZSAJTÁJA
[71] SPALETTA ÁRNYÉKOLO
fotó: Urban Landscape Design

FERDE TETŐSÍK ABLAK

DOBOZ KIALAKÍTÁSÚ TETŐABLAK

HOSSZÚKÁS DOBOZ TETŐABLAK

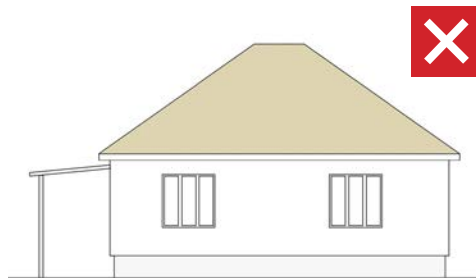
[72] TETŐTÉRI ABLAKOK VÁLTOZATAI
forrás: pinterest.com

5.4.8 TORNÁCOK, ELŐTETŐK

A kertvárosias területen a tornác, mint maga, teljesen eltűnt, A bejáratok elé jellemzően előtetők, bővítmények kerültek.

Előtetőknél műanyag/eternit hullámlemez és drótüveg használatát nem javasoljuk, mert ezen anyagok nem illeszkednek jól a falazott szerkezetű házakhoz, valamint csúnyán öregszenek. Felületükön könnyen meglátszik a kosz, így gyakori tisztítást igényelnek. Helyettük preferált megoldás a cseréptető túlnyújtása, illetve az alkalmazott tetőfedés anyagával fedett előtető, és a természetes anyagok használata.

A homlokzatokat ne zsúfoljuk tele előtetővel, erkéllyel. Inkább a negatív tömegformálást (kiharapások, beugrások) részesítsük előnyben.

[73] KERTVÁROSIAK LAKÓHÁZ ELŐTETŐVEL

fotó: Grafit Műterem Kft.

[74] FEHÉR VÁSZON ÁRNYÉKOLÓ

forrás: <http://www.rollstar.hu>

5.4.9 RÉSZLETEK, KÉMÉNYEK

Részletek azok, amelyek színesítik egy épület karakterét, amelyek emberléptékűvé, könnyebben befogadhatóvá, sőt csodálatra méltóvá teszik.

Ezekre akkor téved a szemünk, amikor látogatóként csengetés után arra várunk, hogy kaput nyissanak, vagy kertünkben heverészve a házon pihentetjük szemünket. Egy részletelem már különösebb díszítettség nélkül is lehet szép, azáltal, hogy egyszerűen és jól tölti be funkcióját, de megnyerő lehet a díszítettsége miatt is.

Ez az a lépték, amikor már testközelből érzékelhetjük a házat alkotó anyagok felületi érdességét, textúráját, árnyalatait. A természetes anyagok sokkal mélyebb tartalmakat adhatnak ilyen szempontból. Kialakulásuknak története van és a bennük rejlő látszólagos véletlenszerűség a szemünknek kedves és szívesen elidőzik e rendezett "tökéletlenségükön".

Az új szerelt kémények csillogó fémes színükkel és sűrű rögzítéseikkel ipari jelleget kölcsönöznek a háznak.

Azonkívül, hogy legtöbbször nem illelenek bele a ház által sugallt képbe, még pimaszul feltűnőek is. Ezért ajánlatos a szerkezet elé egy téglából épített külső falazatot emelni, megtartva ezzel a tájegységre jellemző hagyományos építészeti megoldásokat.

A kéményeket a tetőgerinchez legközelebb helyezzük és lehetőség szerint csoportosítsuk őket.

[75] KÉMÉNYEK CSOPORTOSÍTÁSA ÉS
KÖRBEFALAZÁSA
fotó: Grafit Műterem Kft.

5.4.10 KERÍTÉSEK

A településkép szempontjából a körítések kitüntetett szereppel bírnak, mivel az épületekhez hasonlóan horizontmagasságban „zárnak”, s mint vertikális „térfalak” erőteljesen jelennek meg az általunk érzékelt közterület határfelületeként. Ezért felépítésük, anyaguk, struktúrájuk, s áttörtségük fontos település karakter meghatározó elem.

Ha motoros kapuról álmodunk egy családi háznál, igyekezzünk olyat választani, ami nem ipari megjelenésű (élénk színű szíréna, monumentális vezetősinék), mert az erőteljesen ronthatja az utcaképet és a ház megjelenésének sem kedvező.

Elsősorban függőlegesen struktúrált rendszerű kerítéseket építsünk vízszintes tagolás nélkül. Javasolt a sötét, elsősorban pasztell barna és zöld, esetleg szürke színek alkalmazása, míg kerülendők az élénk, telített színek; a fehér és a fekete.

FÉM KERÍTÉSEK

Viszonylag gyakran előfordulnak jelentősen áttört kovácsoltvas vagy egyéb fémszerkezetű kerítésmezők is, melyeknél azonban a tulajdonosok később megpróbálták gátolni a belátást. Az erre a célra alkalmazott acéllemez borításoknak is már kialakult hagyománya van a faluképben. Azonban a hagyományostól eltérő alumínium, vagy bordázott lemezek alkalmazása erőteljesen rombolja a településképet.

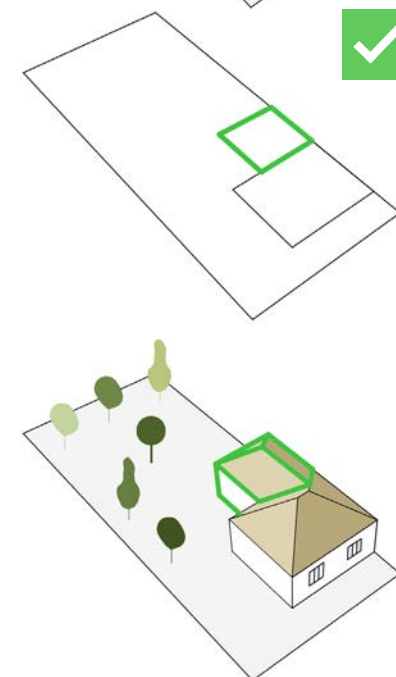
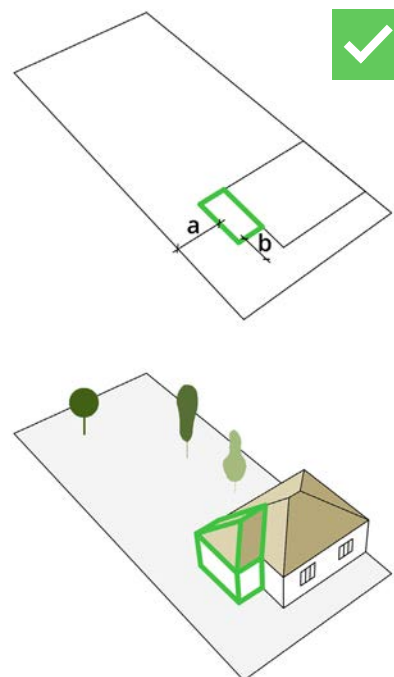
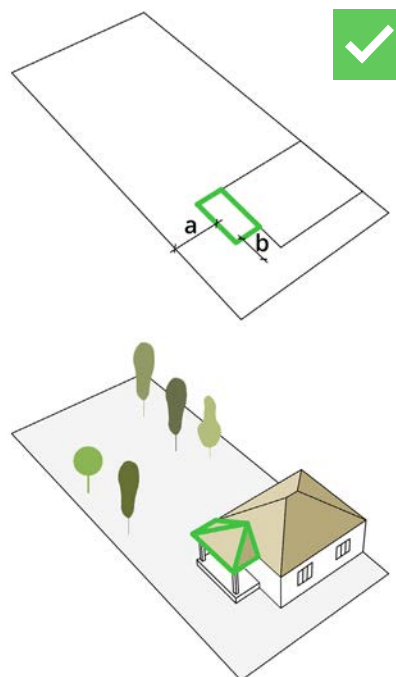
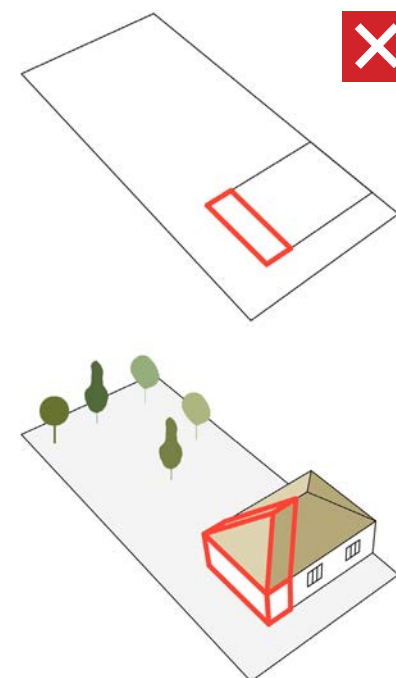
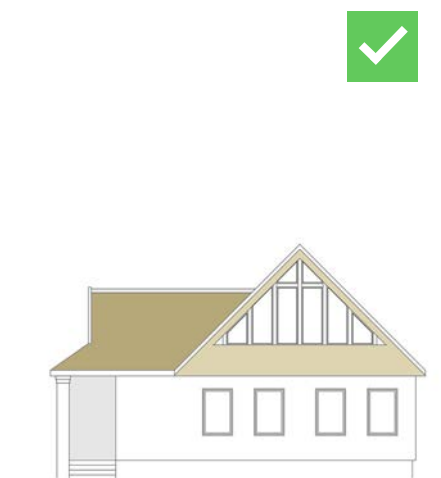
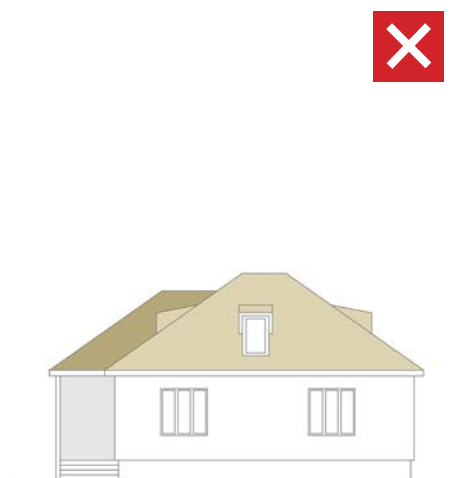
[76] KERTVÁROSIAS KERÍTÉS
fotó: Urban Landscape Design

5.4.11 BŐVÍTÉSI LEHETŐSÉGEK

Ajánlott megoldás bővítésre a még kihasználatlan tetőtér beépítése. Ilyenkor fontos felmerülő kérdés a természetes fény bejutásának módja. A kutyaól ablak nem kívánatos megjelenést kölcsönöz a háznak. Ehelyett inkább az emelet oromzatos kontytetővé alakítását, és ezáltal oromfali nyílászárók beépítését javasoljuk.

Jellemző Felsőtárkányon az oldalkert felé terjeszkedő kontyolt tetős, vagy nyeregtetős épülettoldás. Ebbe az épületrészbe jó megvilágítást igénylő helyiséget álmodhatunk, amely három irányból is képes beengedni a napfényt.

5.4.12 KORTÁRS PÉLDÁK

A mai építésznek és megrendelőnek óriási kínálat áll a rendelkezésére nemcsak építőanyagok, hanem sok esetben kész szerkezetek terén is. Talán még nagyobb kihívás, hogy a divatot diktáló különböző gyártók különböző termékeit úgy tudjuk összekomponálni, hogy az koherens egészt adjon; olyat, amelyet az adott helyre elképzeltünk.

A mai építkezéseken fő prioritás a költségek és építési idő minimalizálása, amely összefügg azzal, hogy a munkaerő egyre drágább.

Egy új ház tervezése során érdemes többször nézőpontot váltani, bizonyos dolgokat részletesen megfigyelni, majd hátrébbállni és távolabbról rátekinteni. Fontos az összkép mind a ház egészére, mind az utcaképet, településkaraktert tekintve. De mindeközben újjító képességünkkel is érdemes élni és a hagyományt a mai lehetőségekkel párosítva, innovatív módon alkotni.

[77]

[78] PROJEKT NOWOCZESNEGO DOMU PRZY
LESIE

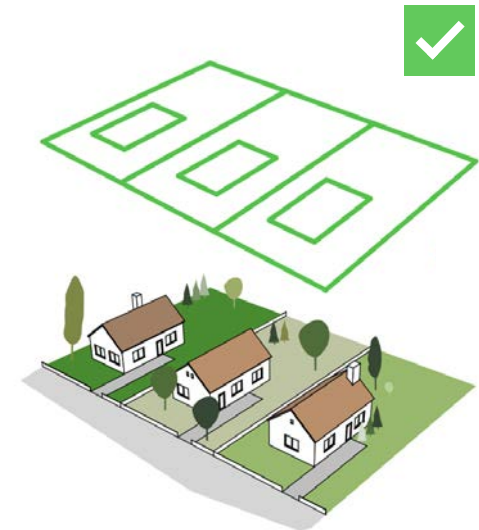
építész: Maciej Olczak

forrás: <http://www.olczak.info>

5.5 PINCÉK

5.5.1 TELEPÍTÉS

A falusias házak beépítése az építési övezetben oldalhatáron álló, a kialakítható legkisebb telekterület: legalább a kialakult telekméret. Az épületek telken belüli elhelyezkedése az utcára merőleges. Két lakóépület kivételesen akkor helyezhető el, ha a telek szélessége lehetővé teszi, hogy a két lakóépület egy telken az utca mentén, az utca ritmusába illeszkedően telepíthető legyen. Túlságosan a telek hátsó részébe rendezett ház építése nem javasolt.

5.5.2 MAGASSÁG

A falusias házak magassága közel azonos. A meglévő családi házak, hosszúházak közé épülő új házaknak hasonló magassággal kell épülniük mint környezetük. A földszint fölötti tetőtér beépítése megengedett az előírt tetőhajlásszög betartásával. A túl magas házak ezen a területen nem célszerűek, kiemelkednek környezetükből, amely megbontja az egységes utcaképet. A megengedett építménymagasság: 5 m.

5.5.3 TETŐHAJLÁSSZÖG

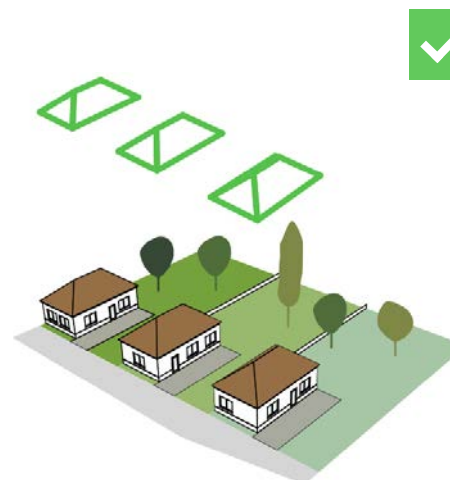
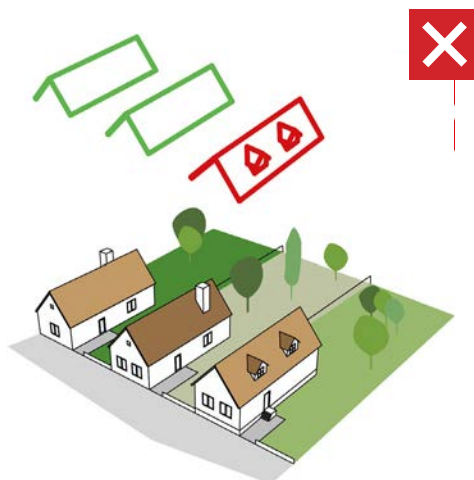
A falusias házak tetőhajlásszöge azonos, így alakultak ki a jellegzetes utcaképek a hosszú házak homlokzataival. A lakóövezetben lakóépület kizárólag magastetővel épülhet, melynek hajlásszöge 30-45° közötti lehet, cserépfedéssel. Háztartási méretű napenergiát hasznosító berendezés (napkollektor, napelem) a tetősíkba telepíthető. A túl lapos hajlásszög nem kívánatos, csak úgy, mint a túl meredek tető sem.

5.5.4 TETŐFORMA

A falusias házak tetőformája egyszerű. A területnek meghatározó arculatát adják az egyszerű nyeregtetős házak magasított oromzattal valamint nyeregtetős, csonka kontytetős házak.

Új házak építésénél nem kívánatos a túl tördelt, sok felületből álló, oromfalak nélküli tetőforma. „Manzard-tetős” épület nem építhető a falusias területeken.

5.5.5 HOMLOKZATOK

A pincék területét a kő támfalak és fehérre vakolt falak uralják.

Az épületek homlokzatára szerelt bárminemű vezetékek, villanyóra, gázóra, közmű csatlakozás helyét – a kezelhetőség biztosításával – az épületek falsíkjába történő süllyesztéssel, illetve a vezetékek, a szerelvények, a csatlakozó dobozok esztétikus takarásával, lefedésével kell megoldani. A kapcsolószerelvények és a dobozok formáját, színét, helyét az épület stílusához, a homlokzat színéhez igazodva kell kiválasztani.

[80]

[81] PINCESOROK HOMLOKZATAI

fotó: Urban Landscape Design

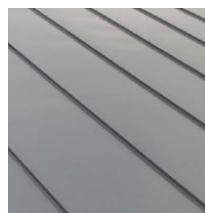
5.5.6 SZÍNEK, ANYAGHASZNÁLAT

A pincék területét a kő támfalak és fehérre vakolt falak uralják. Ezen árnyalatok megfelelőek és követendőek, ugyanakkor egységet adnak a pincesor számára. A terület, illetve területrészek helyi karakterének megőrzése érdekében a környezettől idegen formai, szerkezeti, anyaghasználati, szín megoldások nem alkalmazhatók, nem illenek az utcaképbe. Egy homlokzaton nem érdemes két színnél többet használni.

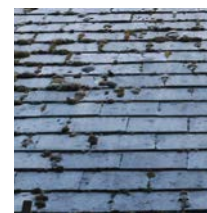
Tető anyagának érdemes meghagyni a zöld vegetációt, mely a pincék domboldalba vájt jellegéből adódóan ráfut a tetejükre. Megengedett a sötétebb árnyalatú, szürkés, korcolt, tehát sávos fémlemez fedés, és hullámpala használata ha az színében passzol a szomszédos természeti színekhez. Rikító színű tetőfedést ne alkalmazzunk.

VEGETÁCIÓ

KORCOLT
FÉMLEMEZ

TERMÉSPALA

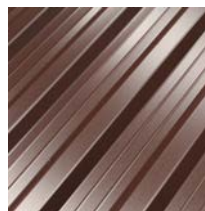

SZÜRKE
BETONCSERÉP

AJÁNLOTT TETŐFEDÉSEK

FÉNYES
CSEREPESEMEZ

TRAPÉZLEMEZ

BITUMENES
ZSINDELY

BETONCSERÉP

MELLŐZENDŐ TETŐFEDÉSEK

CIKLOP

VAKOLAT

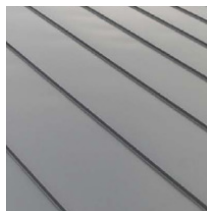

VEGETÁCIÓ

HASÍTOTT KŐ

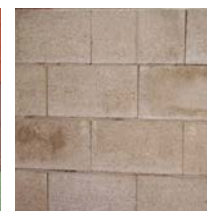
AJÁNLOTT FALBURKOLATOK

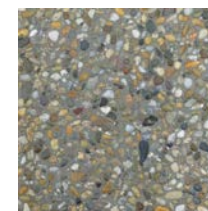
FÉMLEMEZ

BITUMENES
ZSINDELY

ZSALUKŐ

MOSOTT KAVICS

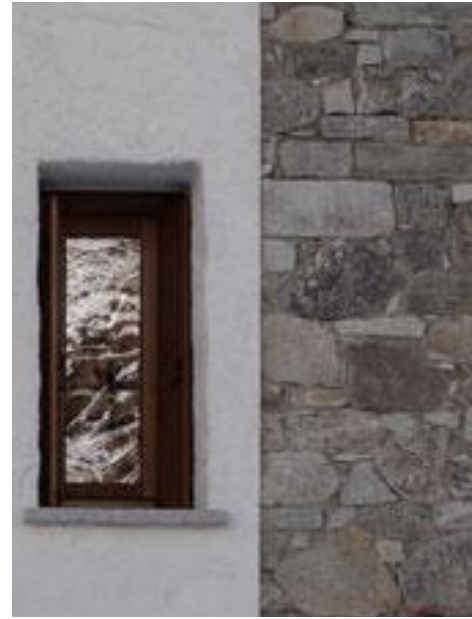
MELLŐZENDŐ FALBURKOLATOK

5.5.7 ABLAKOK, AJTÓK, ÁRNYÉKOLÓK

Az épületek megjelenését és hangulatát a nyílászárók nagyban befolyásolják. A zárt épület tömeggel így nyitunk a külvilág felé, ezért nem mindegy milyen módon tesszük ezt.

A pincékre a kis ablaknyílások, de széles és alacsony ajtónyílások jellemzőek. Nyílászáróik fémből, vagy fából készülnek.

Itt a betörésállóságot egyszerűbb módokon biztosítják. Ez a fajta kialakítás párosulva a nyílások arányaival robosztusságot kölcsönöz a pincék homlokzatainak.

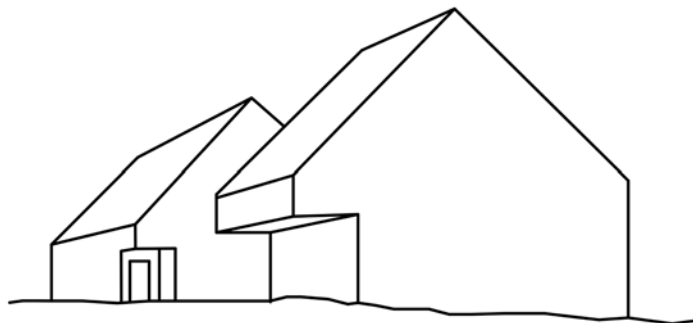

- [82]
 - [83]
 - [84] PINCÉK ABLAKAI
 - [85]
 - [86]
 - [87] PINCÉK AJTAJAI
- fotó: Urban Landscape Design

5.5.8 ELŐTETŐK

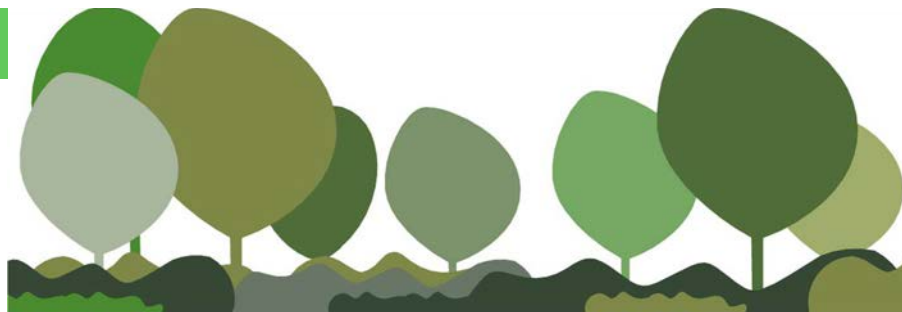
A tornácot kortárs módon megidézhetjük a tömegből való kiharapással. Ezáltal nem törik meg pillérek a pincék robosztus, tömbökből építkező jellegét.

Előtetőnél a környezetbe illeszkedő színű anyagot használjunk, amely lehetőség szerint megegyezik a tetőfedés anyagával. Kerüljük a rikító színhasználatot.

5.5.9 KERÍTÉSEK

A pincés területeken nem jellemző a kerítések alkalmazása, hiszen a pincék mérete, utca melletti közvetlen elhelyezkedésük, illetve tufába vájt jellegük nem indokolja ezt.

5.5.10 KORTÁRS PÉLDÁK

Eger és környéke különösképp bővelkedik szőlőültetvényekben, finom borokban, ahol egy pohár bor és a napsütötte lankák mellett tartalmas és pihentető kikapcsolódásban lehet része a környékre látogatóknak. Felsőtárkány szintén szerencsés földrajzi elhelyezkedését tekintve: több kisebb, barátságos pincét találhatunk itt, így az alább felsorolt épületek is pozitív előképként szolgálhatnak a település borászati területeinek fejlesztésében, illetve tovább erősíthetik a környék karakterét.

[88]

[89]

[90] FÜLEKI BORÁSZAT, BODROGKERESZTÚR
HELYI ANYAGOK KORTÁSR HASZNÁLATA ÉS A
GAZDASÁGI ÉPÜLET TÁJBA ILLESZTÉSÉRE JÓ
PÉLDA

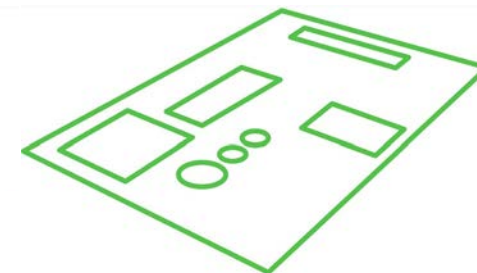
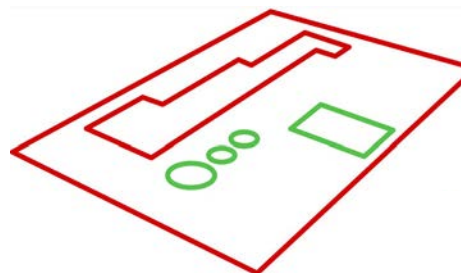
építész: Építész Stúdió, Félix Zsolt, Fialovszky Tamás
fotó: Erhardt Gyula

5.6 GAZDASÁGI TERÜLET

5.6.1 TELEPÍTÉS

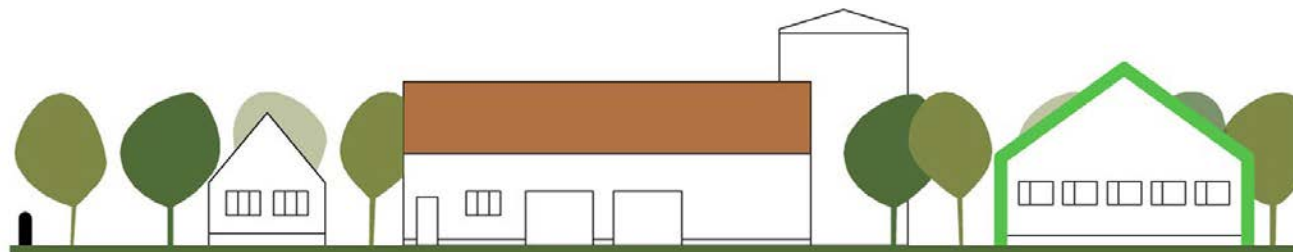
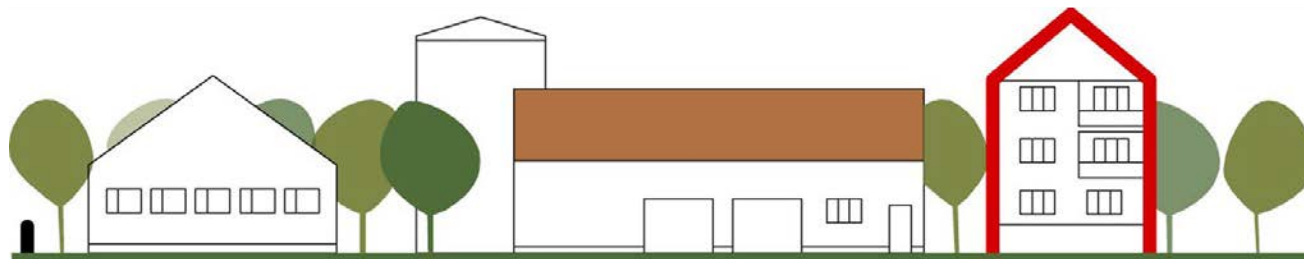
Felsőtárkány D-i gazdasági iparterülete egyben a település fogadó kapuja is, településképet meghatározó elemei. A Fő út mentén kijelölt gazdasági terület már telephelyekkel elkezdett beépülni. A karakter jellegének megfelelően biztosítani kell a technológiák kellő szabadságát.

Az üzemi épületek telepítésekor a kisebb tömegekre való bontás ajánlott.

5.6.2 MAGASSÁG

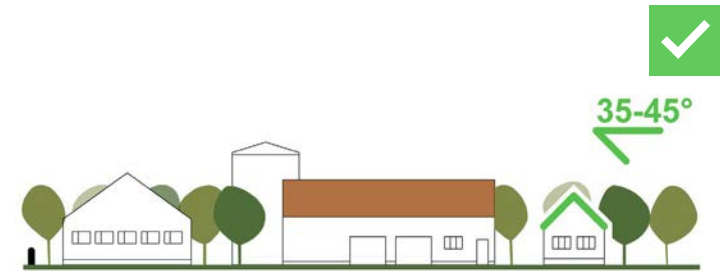
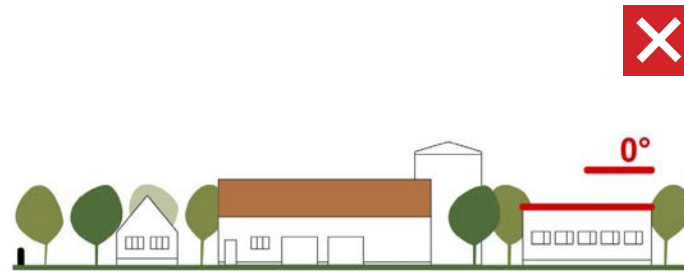
A falusias házak magassága közel azonos. A meglévő családi házak, hosszúházak közé épülő új házaknak hasonló magassággal kell épülniük mint környezetük. A földszint fölötti tetőtér beépítése megengedett az előírt tetőhajlásszög betartásával. A túl magas házak ezen a területen nem célszerűek, kiemelkednek környezetükből, amely megbontja az egységes utcaképet. A megengedett építménymagasság: 5 m.

5.6.3 TETŐHAJLÁSSZÖG

A falusias házak tetőhajlásszöge azonos, így alakultak ki a jellegzetes utcaképek a hosszú házak homlokzataival. A lakóövezetben lakóépület kizárólag magastetővel épülhet, melynek hajlásszöge $30-45^\circ$ közötti lehet, cserépfedéssel. Háztartási méretű napenergiát hasznosító berendezés (napkollektor, napelem) a tetősíkra telepíthető.

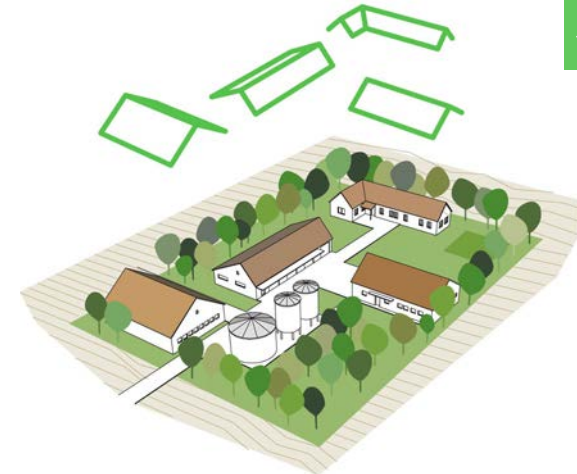
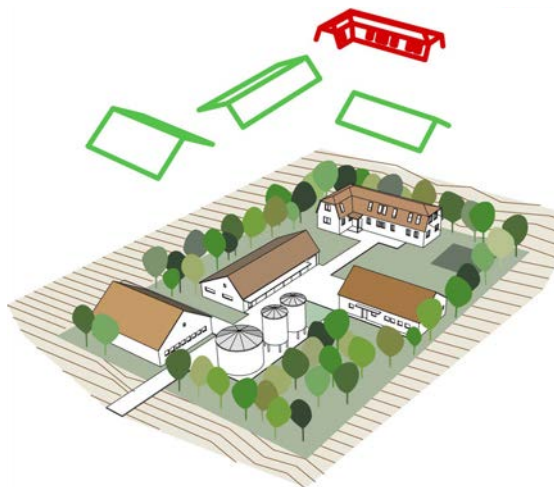
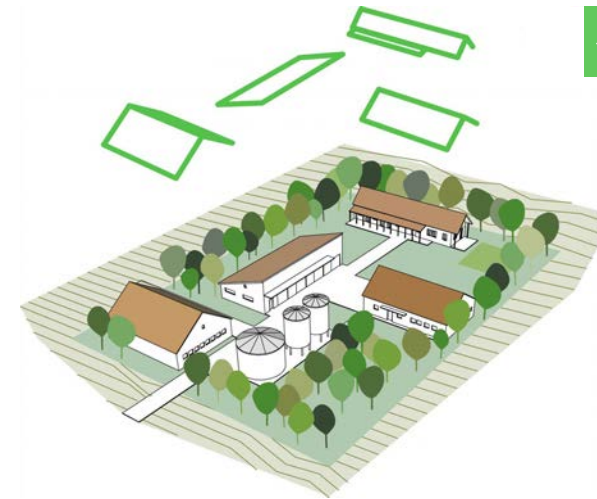
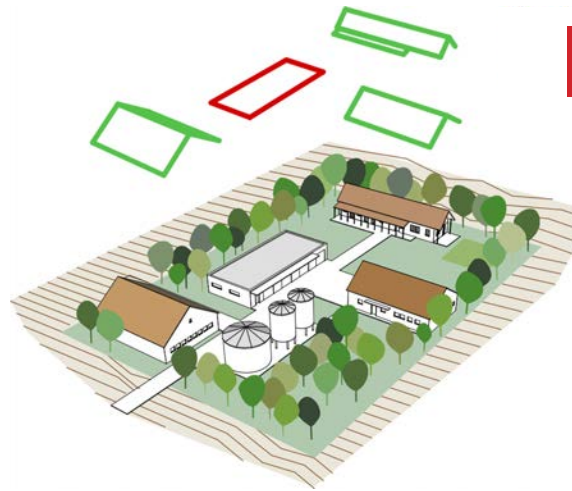
A túl lapos hajlásszög nem kívánatos, csak úgy, mint a túl meredek tető sem.

5.6.4 TETŐFORMA

A falusias házak tetőformája egyszerű. A területnek meghatározó arculatát adják az egyszerű nyeregtetős házak magasított oromzattal valamint nyeregtetős, csonka kontytetős házak.

Új házak építésénél nem kívánatos a túl tördelt, sok felületből álló, oromfalak nélküli tetőforma. „Manzard-tetős” épület nem építhető a falusias területen.

5.6.5 HOMLOKZATOK

Gazdasági terület, ha belterületre esik, akkor javasolt a falusias anyaghasználat; ha külterületre, akkor elfogadhatóak a vakolat és kő mellett a modern minőségi anyagok is. Ebben az esetben a sávos fémlemez fedés a tetőfedésen kívül a falburkolatok anyagául is szolgálhat.

Nyílászárók tekintetében a lyukarchitektúrát javasoljuk a nagy egybefüggő transzparens felületekkel szemben.

Az épületek homlokzatára szerelt bárminemű vezeték, gépészeti szerelvény helyét – a kezelhetőség biztosításával – a vezetékek, a szerelvények, a csatlakozó dobozok esztétikus takarásával, lefedésével kell megoldani. A kapcsolószekrények és a dobozok formáját, színét, helyét az épület stílusához, a homlokzat színéhez igazodva kell kiválasztani.

Ha lehetséges, több kisebb tömegeből álljon össze az épület, ami jobban belesimul a tájba.

[91] NAGYLÉPTÉKŰ GAZDASÁGI ÉPÜLET
fotó: Grafit Műterem Kft.

[92] CSARNOKÉPÜLET IPARI KAPUKKAL
fotó: Grafit Műterem Kft.

5.6.6 SZÍNEK, ANYAGHASZNÁLAT

A gazdasági területen megengedőbb az anyaghasználat. A színük és anyaguk által természetbe simuló modern, gazdaságos homlokzatok részítendőik előnyben.

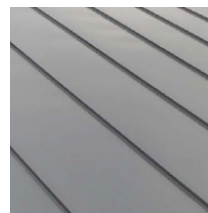
Tető anyagának érdemes választani a zöld vegetációt, vagy a sötétebb árnyalatú, szürkés, korcolt, tehát sávós fémlemez fedést, és hullámpalát ha az színében passzol a szomszédos természeti színekhez. Rikító színű tetőfedést ne alkalmazzunk.

Vakolt falfelületű gazdasági épületekhez jól illik az égetett hullámcserép.

Lapostetős, vagy félnyereg tetős melléképületeken, amelyek nem látvédelmi pontban helyezkednek el megengedhető a mintázat nélküli bitumenes lemez tetőfedés.

VEGETÁCIÓ

KORCOLT
FÉMLEMEZ

TRAPÉZLEMEZ

KERÁMIA
HULLÁMCSERÉP

AJÁNLOTT TETŐFEDÉSEK

FÉNYES
CSEREPESEMEZ

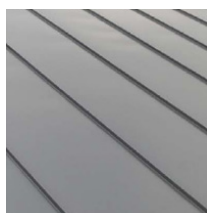

BITUMENES
ZSINDELY

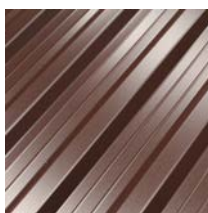

BETONCSERÉP

MELLŐZENDŐ TETŐFEDÉSEK

KORCOLT
FÉMLEMEZ

TRAPÉZLEMEZ

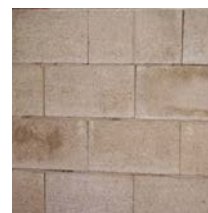

VAKOLAT

AJÁNLOTT FALBURKOLATOK

BITUMENES
ZSINDELY

ZSALUKÓ

ÉLÉNK SZÍNŰ
FÉMLEMEZ

MELLŐZENDŐ FALBURKOLATOK

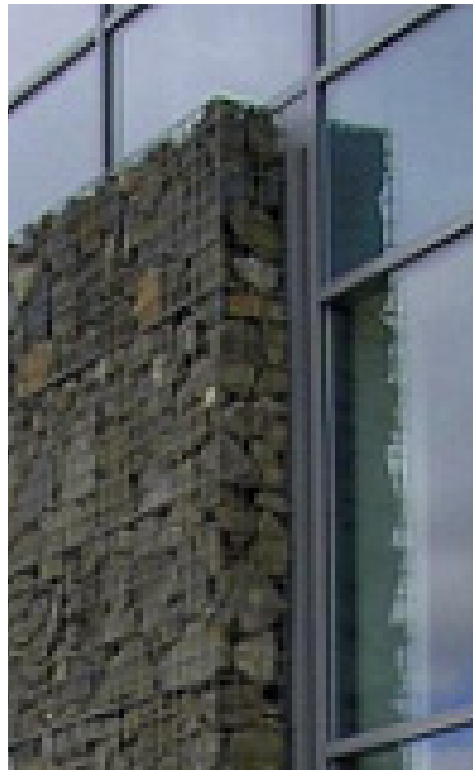
5.6.7 ABLAKOK, AJTÓK, ÁRNYÉKOLÓK

Az épületek megjelenését és hangulatát a nyílászárók nagyban befolyásolják. A zárt épület tömeggel így nyitunk a külvilág felé, ezért nem mindegy milyen módon tesszük ezt.

A gazdasági területeken is alapvetően törekedjünk a lyukarchitektúrára a nagy üvegfelületek elkerülésére. Használjunk minőségi külső árnyékolást (pl. zsaluzia, ponyva).

Az ablakok kiosztása legyen egyszerű, figyelve a fal súlypontját.

Az ablak vagy épp tengelybe essen, vagy tudatosan legyen attól eltérő helyen. Tengelytől akár a kissé, egyenlő távolságban eltolt nyílások is diszharmonikus hatást kelthetnek.

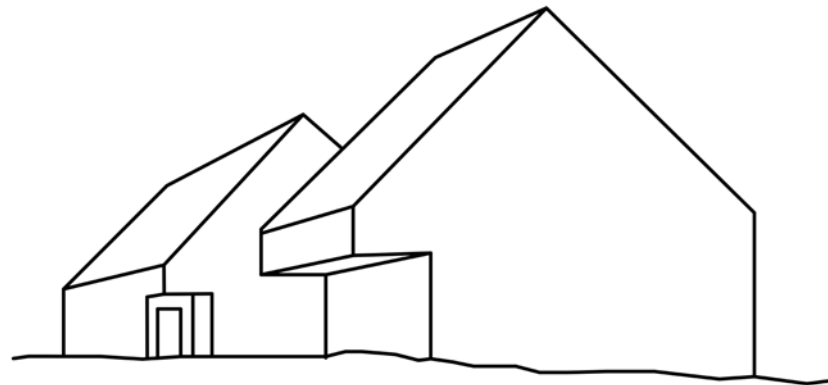

5.6.8 ELŐTETŐK

A tornácot akár gazdasági területen is megidézhetjük a tömegből való hosszanti kiharapással.

A múlt visszaidézésén túl ennek praktikus előnye lehet a teherszállító autók-ból való esőmentes ki-be rámolás helyszínének biztosítása.

Előtetőnél a környezetbe illeszkedő színű anyagot használjunk, amely lehetőség szerint megegyezik a tetőfedés anyagával. Kerüljük a rikító színhasználatot.

[93] GABION FALBURKOLAT

forrás: <http://www.epitesimegoldasok.hu>

[94] UNIVERSITY OF WINCHESTER, DESIGN ENGINE ARCHITECTS

forrás: <http://www.pinterest.co.uk>

[95] VAKOLT FELÜLET KŐ LÁBAZATTAL

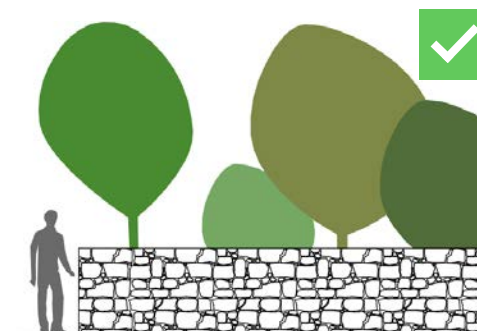
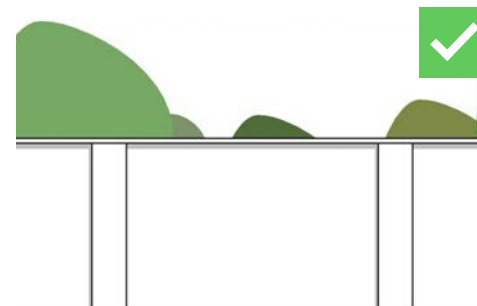
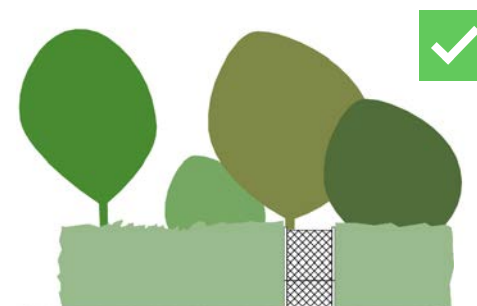
fotó: Grafit Műterem Kft.

5.6.9 KERÍTÉSEK

A településkép szempontjából a körítések kitüntetett szereppel bírnak, mivel az épületekhez hasonlóan horizontmagasságban „zárnak”, s mint vertikális „térfalak” erőteljesen jelennek meg az általunk érzékelt közterület határfelületeként. Ezért felépítésük, anyaguk, struktúrájuk, s áttörtségük fontos település karakter meghatározó elem.

Gazdasági területen nyúlhatunk modernebb (fém) anyagokhoz, illetve nagyobb elemekből felépülő szerkezethez, de ügyeljünk arra, hogy ne legyen túlságosan kirívó, illetve illeszkedjen a település karakteréhez.

Elsősorban függőlegesen struktúrált rendszerű kerítéseket építsünk vízszintes tagolás nélkül. Javasolt a sötét, elsősorban pasztell barna és zöld, esetleg szürke színek alkalmazása, míg kerülendők az élénk, telített színek; a fehér és a fekete.

[96] KERÁMIA ELEMEKBŐL KÉSZÜLT KERÍTÉS

fotó: Grafit Műterem Kft.

[97] AUTOMATIZÁLT FÉM TOLÓKAPU

fotó: Grafit Műterem Kft.

5.6.10 KORTÁRS PÉLDÁK

Javasolt ezekre a területekre a tájba való minél jobb beleolvadás. Ezt az egyszerű tömegformálással és természetközeli anyaghasználattal lehet elérni.

Ipari épületekről lévén szó legtöbbször nagy terekre és ezáltal nagy tömegre van szükség és meghatározó szempont a gazdaságosság, sok esetben az átalakíthatóság. Ilyen léptékben a telepítéssel és az anyagválasztással segíthetjük elő a tájba simulást.

[98] HAREN ÖKOLÓGIA FARM, HAREN,
HOLLANDIA
építész: Onix Architects
forrás: <http://epiteszforum.hu/>

[99] GYÓGYNÖVÉNY-TERMESZTÉS, -SZÁRÍTÁS,
-ÉRTÉKESÍTÉS, LÁTVÁNYTERV, KISVEJKE
építész: MOME építész hallgatói
forrás: <http://epiteszforum.hu/>

5.7 ÁTALAKULÓ TERÜLET

5.7.1 KORTÁRS PÉLDÁK

Javasolt ezekre a területekre esetlegesen további lakóházak, vagy lovas-turisztikai központ kialakítása. Új házak esetén az építésznek és a megrendelőnek óriási kínálat áll a rendelkezésére nemcsak építőanyagok, hanem sok esetben kész szerkezetek terén is. Talán még nagyobb kihívás, hogy a divatot diktáló különböző gyártók különböző termékeit úgy tudjuk összekomponálni, hogy az koherens egészt adjon; olyat, amelyet az adott helyre elképzeltünk.

A mai építkezéseken fő prioritás a költségek és építési idő minimalizálása, amely összefügg azzal, hogy a munkaerő egyre drágább.

Egy új ház tervezése során érdemes többször nézőpontot váltani, bizonyos dolgokat részletesen megfigyelni, majd hátrébbállni és távolabbról rátekinteni. Fontos az összkép mind a ház egészére, mind az utcaképet, településkarakteret tekintve. De mindeközben újító képességünkkel is érdemes élni és a hagyományt a mai lehetőségekkel párosítva, innovatív módon alkotni.

A lakott terület és természet határán lévő átalakuló területeken ha lehetséges, több kisebb tömegből álljon össze az épület, ami jobban belesimul a tájba.

[100] WELLNES HOTEL AZ ERDŐBEN
PARQUE PEDRAS SALGADAS, PORTUGÁLIA
építész: Luis Rebelo de Andrade and Diogo Aguias
forrás: <http://archidailly.com>

[101] FAHÁZAK AZ ERDŐBEN
WHITEAL WOODS REGIONAL PARK, USA
építész: HGA Architects and Engineers
forrás: <http://archidailly.com>

LOVASTURISZTIKAI KÖZPONT FEJLESZTÉSE

Egy lovas turisztikai központnak egyszerre kell minden használati funkciónak eleget tenni és egyszerre legyen impozáns és töltse be a látogatói funkciókat, kényelmi szempontokat. Az épület összes használója (lovak, látogatók, kisegítő személyzet) elégedettségére kell, hogy szolgáljon.

Fontos még a jó közlekedés biztosítása a településközponttal, hogy mind az oda látogatók, mind a helyi lakosok is könnyen megközelíthessék ezzel garantálva az állandó használatot.

[102]

[103] FALUSI HÁZ BŐVÍTÉSE ISTÁLLÓVAL
BARCELONA, SPANYOLORSZÁG

építész: Víctor Vergés, Joan Pascual

forrás: <http://www.archdaily.com>

5.8 IDEGENFORGALMI TERÜLET

5.8.1 KORTÁRS PÉLDÁK

Egy településen pozitív hozadékú lehet a víz jelenléte, ha fejlődését, alakulását ügyesen "terelgetik". Gazdag élővilága és hőmérsékletet temperáló hatása hívogató lehet a kikapcsolódni vágyóknak. Ezért érdemes a tavat bevonni a település rekreációs zöldfelületeinek rendszerébe, és közelében köztereket, bicikliutakat létesíteni.

Kis léptékű épületek parthoz közeli megjelenése is javasolható, ha azok megfelelő mértékben és az év legnagyobb részében hozzájárulnak a tópartra látogatók szabadidejének minőségi eltöltéséhez.

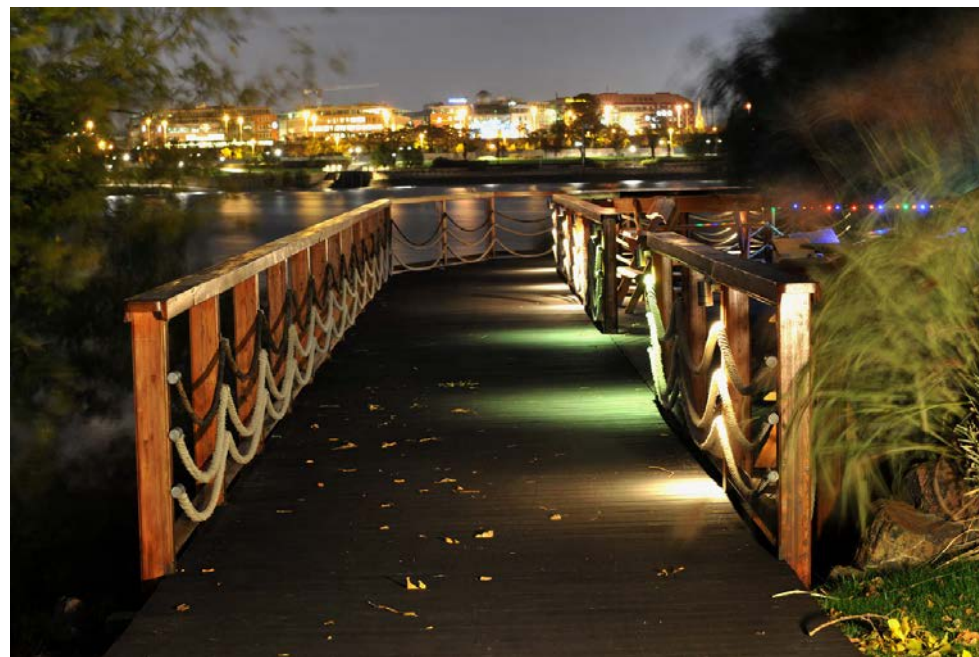
A tóparti telkeken további építmények építésénél - legalább külső burkolatként - fa anyag alkalmazandó.

[104] VAKVARJÚ-BEACH BISTRO, KOPASZI-GÁT
forrás: <http://www.beach.vakvarju.com>

[105] PONYVAREGÉNY CAFE, KOPASZI-GÁT
fotó: Sitkei Adrienn

[106] GALERIA DE REMODELACION CHILEVISION
forrás: <http://www.plataformaarquitectura.cl>

[107] PONYVAREGÉNY CAFE, KOPASZI-GÁT
forrás: <http://www.cafeponyvaregeny.hu>

[108] KÜLTÉRI PIHENŐ
forrás: <http://www.gapphotos.com>

6

KÖZTERÜLETEK TELEPÜLÉSKÉPI ÚTMUTATÓJA – UTCÁK, TEREK

Javaslatok a környezetalakításra

A településképet alapvetően meghatározzák a földrajzi elhelyezkedésből adódó természetes, vagy mesterséges jegyek, az épületállomány és a hozzá tartozó építmények, valamint a település szabadtereinek jellege, állapota és kialakítása. Ebben a fejezetben a legutóbbival foglalkozunk, azaz a szabad terekkel. Ide tartoznak az utcák, a telkek utcafrontjai, a kertek, valamint a település közösségi terei, fontosabb közterületei. Megjelenésüket és használati értéküket pedig nagyban befolyásolja a terep kialakítása, az anyaghasználat, a növényalkalmazás.

6.1 A VÁRHEGY LAKÓKERT

A Várhegy Lakókert Felsőtárkány speciális területe, melyen megfigyelhető a modern kori beépítések számos jellemzője. Míg a korábbi századokban a települések jellemzően a völgyekbe épültek, ahol a domborzat inkább támogatta a beépítést, ezáltal a domborzathoz alkalmazkodó és a völgyek vonalát, irányát követő utcák jöttek létre, addig az utóbbi évtizedekben az újonnan kiszabályozott lakóterületeken dominálnak a geometrikus vonalvezetésű utcák, valamint az építetói igények közt a falusi életformához igazodó, praktikusan használható – elsősorban gazdasági funkciójú – udvar helyett előtérbe került szempontként a jó kilátás, valamint a gazdasági udvar és haszonkert helyett a dísz- és pihenőkert. Ez megfigyelhető a Várhegy Lakókertben is. A markáns szintkülönbségek miatt a tereprendezés és a csapadékvíz elvezetés alapvető kérdés, melyek a terület használhatóságát és az utcakép rendezettségét is befolyásolhatják. Legyen szó akár szabadon álló, akár zárt sorú beépítésről, az utcakép rendezett megjelenése szempontjából kiemelt figyelmet kell fordítani az alábbiakra:

- tereprendezés kialakítása
- vízelvezető árok kialakítása
- csapadékvíz elvezető árok áthidalásának megoldása és gépkocsibejárók kialakítása
- burkolat – zöldfelület arány az utcáfronton
- növényalkalmazás, utcafásítás

[110] VÁRHEGY LAKÓKERT
fotó: Tunnel Kft.

[111] VÁRHEGY LAKÓKERT
fotó: Tunnel Kft.

TEREPRENDEZÉS

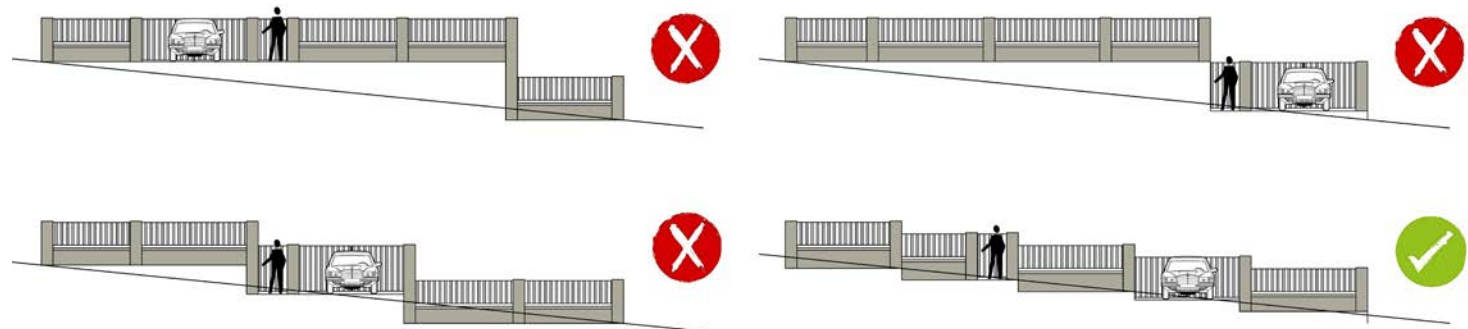
Az utcák és a terep lejtésének függvényében változik a szükséges tereprendezési igény, és általánosságban elmondható, hogy minél markánsabb szintkülönbségeket kell kezelni, annál többféle megoldással találkozhatunk. Az utcafronti tereprendezésnek meg kell felelnie a funkcionális igényeknek, úgymint személy és gépjármű közlekedés biztosítása, csapadékelvezetés, kerítés kialakításának lehetővé tétele. A lakóépületek elhelyezése és a földszinti padlóvonal szintjének és a garázs szintjének meghatározása alapvetően kihat az utcafront képére, mivel megszabja a térfalak épített környezethez – jelen esetben az utcához – való viszonyát. Az épület csatlakozó szintjeinek megfelelő megválasztása lehetővé teszi a szélsőséges tájépítészeti eszközök használatának mellőzését. Cél, hogy elkerülhetőek legyenek a magas támfalak, meredek rézsűk és a nehezen fenntartható, ráadásul nyáron nagymértékben felmelegedő és ipari hangulatú flórakosár támfalak, a pinceszintű garázsok megközelítését szolgáló meredek és nehezen használható rámpák. A harmonikusan terepre illesztett házak sora megalapozza az egységes és rendezett utcakép kialakításának lehetőségét. Az előírt nagyméretű előkertek elsősorban a szellős, zöldfelületek által dominált utcakép kialakítását szolgálják, ezért javasoljuk azokat elsősorban átmeneti térként kezelni az utca és a privát szférát jelentő ház közt, mely alkalmas arra, hogy az ide

ültethető növényekkel feloldja az épület tömbjének látványát. Nem javasoljuk az előkert drasztikus és kényszeres vízszintes kialakítását azokon a helyeken, ahol a természetes domborzat erősen lejt, mivel a telkenként eltérő megoldások tagolt, rendezetlen utcaképhez vezethetnek. A természetes lejtéshez alkalmazkodó előkert és utcafront megfelelő növénykiültetéssel egységes és barátságos környezetet teremthet.

[113] JELENTŐS SZINTKÜLÖNBBSÉGEK A LAKÓPARKBAN
fotó: Tunnel Kft.

[112] TÖREKEDNI KELL A TEREPVISZONYOKHOZ VALÓ ALKALMAZKODÁSRA

CSAPADÉKKEZELÉS

A lakóparkban nyílt, betonelemekkel burkolt árkok és folyókák hivatottak elvezetni a csapadékot. Jellemző, hogy ezeknek nem csak az utcán, az útpályán képződő csapadékot kell befogadniuk, hanem telken belülről is ide vezetik a vizet. Semmiképp sem támogatandó az a megoldás, amikor a telken belül, vagy a házon képződő csapadékvizet műanyag csövön, vagy beton folyókán keresztül vezetik az utcára, legyen az felszínen vezetve, vagy felszín alatt. Településökológiai szempontból előnyös és hosszú távon a fenntarthatóságot szolgálja, ha a csapadékvizet nem elvezetik, hanem helyben kezelik. Ennek egyik módja lehet az esővíz tárolása és kiöntözése, a másik a szikkasztás. Ugyanígy cél lenne, hogy – ahol az utcák szélessége lehetővé teszi a közterületi árkok kialakítása is tegye lehetővé a csapadékvíz helyben történő elszívárgását. Erre jó megoldás lehet, ha az árok tömör betonelemek helyett rácsos megtámasztást kap a fenékén és az oldalán, ahol pedig nagyobb az árok esése, ott a lefolyást lassító fenékküszöbök kiépítése is hasznos megoldás lehet, hiszen tovább helyben tartják a vizet, ezáltal a hirtelen lehulló csapadék elvezetése időben el tud húzódni, a befogadó csatornának és tározónak nem egy rövid idejű, de nagy intenzitású terhelésnek kell eleget tenni.

[114] KERÜLENDŐ CSAPADÉKVÍZ ELVEZETÉSI FORMA MŰANYAG CSÖVEKEN
fotó: Tunnel Kft.

[115] A FENÉKKÜSZÖBÖK LASSÍTJÁK A LEFOLYÁST, EZÁLTAL CSÖKKENTIK A BEFOGADÓ TERHELÉSÉT
fotó: Tunnel Kft.

BURKOLAT – ZÖLDFELÜLET ARÁNY AZ UTCAFRONTON

Nem javasoljuk a gépkocsi tárolásnak alárendelt utcafront és előkert kialakítását és a rendelkezésre álló felület nagyarányú burkolását, mivel így biológiailag inaktív, gyorsan felmelegedő felületek jönnek létre. További negatívum az ilyen felületek esetében, hogy a burkoláshoz használható – jellemzően beton alapanyagú – kövek nagy választéka miatt tarka, tagolt utca-kép alakul ki. A gépjárművek tárolását javasoljuk telken belül megoldani és az utcán a szükséges minimális számú gépkocsi bejárat kialakítani, a lehető legnagyobb zöldfelületek mellett.

[116] TÚLZOTT MENNYISÉGŰ BURKOLAT
fotó: Tunnel Kft.

[117] DOMINÁNS ZÖLDFELÜLETEK - KELLEMES ARÁNYA
fotó: Tunnel Kft.

Elterjedten alkalmazott módszer, hogy a zöldfelületek fenntartásigényét elkerülendő, az utcafronti felületeket folyami kavicssal, vagy zúzottkővel terítik be, mivel az nem igényel öntözést, nyírást és az egyszeri bekerülési költsége is alacsonyabb. Ezek a felületek azonban sok esetben nem oldják meg a fenntartási problémákat sem, mivel idővel a szálló portól, falevéltől, kaszáléktól feldúsul a szemcsék közt a szerves anyag, ami talajképződéshez vezet, vagy egyszerűen a kavics keveredik az altalajjal, ha nem kerül be elválasztó réteg. Ebben a talajrétegben már meg tudnak gyökerezni a gyommagvak, melyek esős időben kikelnek, így rendezetlen képet mutatnak, majd nyáron elszáradnak, mivel a talaj víztartó képessége kicsi.

Súlyosabb probléma, hogy a kavics felület a naptól átmelegszik és a hő folyamatosan sugározza vissza, így a környezet klímájára is negatív hatással van. Az Egri úti lakóparkhoz hasonló kertvárosias lakóterületek azért jönnek létre, hogy a városok túlépítettségének, burkoltságának káros hatásaitól távol élhessenek, akik ide költöznek, az ilyen kavicsozott felületek azonban éjszaka is sokáig sugározzák vissza a hőt, túlzott párologtatásra kényszerítik, ezáltal szárítják az altalajt. A nagyméretű szórt burkolatú felületek tehát mind esztétikai, mind településökológiai szempontból nemkívánatosnak tekinthetők.

[118] A VILLANYÓRA, GÁZÓRA ELHELYEZÉSÉRE JÓ PÉLDA
fotó: Poltrade Bt

[119] ZÖLDFELÜLETEK KEDVEZŐ ARÁNYA AZ UTCAFRONTON
fotó: Tunnel Kft.

UTCAFÁSÍTÁS

A lakópark geometrikus, tervezett utcaszerkezete rendezettséget sugall, ugyanakkor az épületállomány sokfélesége és sokszínűsége mégsem eredményez egységes utcaképeket. Az utcák térfalait azonban ki lehet egészíteni egy olyan elemmel, mely biztosítja a rendezettséget, kellemesebbé teszi a közterületeken tartózkodást és pozitív ökológiai hatásai vannak: a lakópark utcáin egységes fasorok ültetését javasoljuk. Ahol a közművek lehetővé teszik, ott kialakítható akár kétoldali fasor is, ahol erre nincs lehetőség, ott egyoldali fasort javasolunk. Ezáltal csökkenne az utcaképben a légvezetékek és azok oszlopainak dominanciája, valamint az épületállomány sokféleségéből és sokszínűségéből adódó rendezetlen érzet. A fasorok további pozitív hozadéka az árnyékvetés, mely mind az utcán sétáló gyalogosok számára előny nyáron, mind a parkoló gépjárművek számára.

A légvezetékek környezetében alacsony törzset és lombkoronát nevelő útsorfák ültetése javasolt:

- Gömbjuhar (*Acer platanoides* 'Globosum')
- Virágos kőris (*Fraxinus ornus*)
- Berkenyék (*Sorbus* sp.)
- Galagonyák (*Crataegus* sp.)
- Díszcseresznyék (*Prunus serrulata*)
- Kínai díszkörte (*Pyrus calleryana* 'Chanticleer')
- Hússzínű vadgesztenye (*Aesculus x carnea*)

Színes lombú fák ültetését sorfaként nem javasoljuk.

[120] UTCAFÁSÍTÁS KÜLFÖLDI PÉLDÁN
Ron Beitler: Lower Macungie

[121] UTCAFÁSÍTÁS KÜLFÖLDI PÉLDÁN
Elverson Borough

NÖVÉNYALKALMAZÁS A KERTEKBEN

Jelenleg mind az utcafrontokon, mind a kertekben dominálnak a tuja és hamisciprus fajok és fajták. Ezek ültetését a színes lombú növényekhez hasonlóan szoliterként: önmagában érvényesülve, vagy kisebb dekoratív csoportban ültetve javasoljuk. Elsősorban belátásgátlás céljából ültetik ezeket, hogy az illetéktelen szemek előtt takarják a kertet, teraszt. Fontos azonban mérlegelni, hogy az év minden szakában használják-e az adott területet, hiszen a lombhullató növények vegetációs időszaka, amikor lombjukkal takarnak egybeesik a kerthasználat idejével, így ugyanazt a funkciót tudják betölteni, mint az örökzöldek nagyobb változatosság mellett, úgy hogy közben megjelenésük sem tájidegen.

Tuja, vagy hamisciprus ültetését utcafronton sövényként, vagy „fasorként” nem javasoljuk.

[123] LOMBHULLATÓK ÉS ÖRÖKZÖLDEK
KIEGYENSÚLYOZOTT ARÁNYA
fotó: Tunnel Kft.

[122] KERÜLJÜK AZ ÖRÖKZÖLDEK
KIZÁRÓLAGOS ALKALMAZÁSÁT!
fotó: Tunnel Kft.

A hagyományos falusi kertekben elsősorban a gyümölcsfák jelentek meg, de a lakópark nem tekinthető hagyományosnak, itt a kertek elsődleges funkciója a pihenés és a díszítés. Jelenleg a kertek többségében nem található fa. A fás szárú növényállományt oszlopos örökzöldek, alacsony virágos cserjék, formanövények és gyümölcsfák alkotják, melyek többnyire nem nőnek túl a lakóépületek ereszmagasságán. A kellemesebb mikroklíma és a nagyobb biológiai aktivitás, valamint esztétikai okokból javasoljuk nagy, vagy közepes méretű díszfák ültetését, melyek árnyékukkal a kertek használati értékét is növelhetik, valamint csökkentik a légkondicionáló berendezések szükségét. Emellett további pozitív esztétikai hatásuk, hogy az épületek sorát tagolják, képesek kedvezőtlen összelátásokat megszüntetni és hatékonyan oldják a tetőidomok síkjaiból és a falszínek sokszínűségéből adódó geometrikus tobzódást.

6.2 FALUSIAS LAKÓTERÜLETEK

Felsőtárkány község területének legnagyobb százalékát falusias lakóterületek alkotják, így a településképet alapvetően meghatározzák. Az utcamenti zöldfelületek, az árkok, az elő- és oldalkertek mind szerepet játszanak az utcakép kialakulásában.

[124] BOCSKAI ISTVÁN UTCA
fotó: Tunnel Kft.

NÖVÉNYALKALMAZÁS

Az utcai növénykiültetések közt és az előkertekben sok helyen megjelentek a – tájidegen – tuják és hamisciprusok, melyeket sorba, vagy sövényként ültettek a tulajdonosok. Ezek a kiültetések idővel falként zárnak az utcán, rontva a térérzetet és kizárják a homlokzatokat az utcaképből.

Hagyományosnak tekinthetjük az utcára telepített gyümölcsfákat és a fák alá ültett virágos dísnövényeket: rózsákat, liliomokat, nősziromokat, egyéb évelő és egynyári dísnövényeket. Javasoljuk a hagyományos növényhasználat alkalmazását az utcafrontokon.

A kertekben a gyümölcsfák autentikusan hatnak.

[125] ÖRÖKZÖLD FAL MÖGÉ ZÁRT HÁZAK
fotó: Tunnel Kft.

[126] LOMBLEVELŰ DÍSZFA, NŐSZIROMOK,
GYÜMÖLCSFÁK, EGYNYÁRIAK
fotó: Tunnel Kft.

6.3 A FALU KÖZPONTJA

Felsőtárkány központja a Fő útra felfűződő terek láncolatából alakult ki. Igazi térrel nem találkozunk, de a templomok mellett a patak parton található zöldfelületek magukban rejtik a lehetőséget, hogy fejlesszék őket és közösségi térré válhassanak.

A közelben található játszótér és a patak környezete megfelelő találkozóhely lehet a fiatalok számára.

A Nemzeti Összetartozás Tere a fontos történelmi eseményeinknek állít emléket az itt található emlékművekkel. További burkolatarchitektúrával és növényültetéssel elérhető, hogy az emberek belakhassák a teret.

[129] BÜKKÖS PATAK PARTJA SZENTENDRÉN
NovákL. - forsquare.com

[127] A PARK, A JÁTSZÓTÉR ÉS A PATAK
KÖZELSÉGE
fotó: Tunnel Kft.

[128] A NEMZETI ÖSSZETARTOZÁS TERE
fotó: Tunnel Kft.

A Faluház előtti teret a főúttól koros vadgesztenye fasor választja el. Az épület körüli burkolt tér használhatóságát utcabútorok kihelyezésével lehetne fejleszteni. A sportpálya felőli részsű számos hasznosítási lehetőséget rejt magában.

[130] A FALUHÁZ ELŐTERE
fotó: Tunnel Kft.

[131] PÉLDA A RÉZSŰ PARKOSÍTÁSÁRA
Weiss/Manfredi: Brooklyn Botanical Gardens

[132] A SPORTPÁLYA ALATTI RÉZSŰ EGYELŐRE
KOPÁR, DE FEJLESZTHETŐ
fotó: Tunnel Kft.

NÖVÉNYHASZNÁLAT A TELEPÜLÉSKÖZPONTBAN

A Nemzeti Összetartozás terén a hamisciprus sövény a patak túloldalán található udvarokat takarja, de a tér felől szükséges lenne az egyébként tájidegen fajból kialakított növényfal kiegészítése őshonos, vagy tájbaillő megjelenésű dísznövényekkel: lombhullató cserjékkel és évelőkkel.

A Faluház környezete folyamatosan fejlődő terület. Itt a parkoló fásítására és a sportpálya felőli részsű tájbaillesztésére őshonos fafajokat javasolunk.

[133] HAMISCIPRUS SÖVÉNY A NEMZETI
ÖSSZETARTOZÁS TERÉN
fotó: Tunnel Kft.

[134] A PARKOLÓ FÁSÍTÁSA MELLETT A RÉZSŰ
IS BEÜLTETHETŐ
fotó: Tunnel Kft.

A futballpálya melletti szivarfa sor hosszútávon is jól el fog férni a légvezeték alatt. A részűre kiültetett növények viszont nem tudják ellátni a rézsűmegkötő szerepüket. Tájba illő, lomblevelű fajtákkal kiegészíthető a kiültetés. A lábazati fal, akárcsak a flórakosár támfal, kínálja magát futónövények számára. Egy gondozott zöldhomlokzat (jelen esetben zöldlábazat) jó példát mutatna a falu lakóinak.

Az üzletek parkolóiban nincs árnyék. A fásítás nemcsak szép, hasznos is lenne.

[135] FASOR A FUTBALLPÁLYA MELLETT
fotó: Tunnel Kft.

[136] AZ ÖRÖKZÖLDEK ELLENSÚLYOZÁSÁRA IS
ALKALMAS LEHET A PARKOLÓFÁSÍTÁS
fotó: Tunnel Kft.

6.4 A TÓ KÖRNYEZETE

A Felsőtárkányi tavat a Sziklaforrás táplálja egész évben friss, hideg vízzel. A tó partján kialakított rekreációs területek kedvelt célpontok a helyieknek és a turistáknak is. A két tavat összekötő patakmeder foglалás helyi kőből kulturált megoldás. A környezetarchitektúra elemek arculata többnyire egységes, a fő alapanyag a fa.

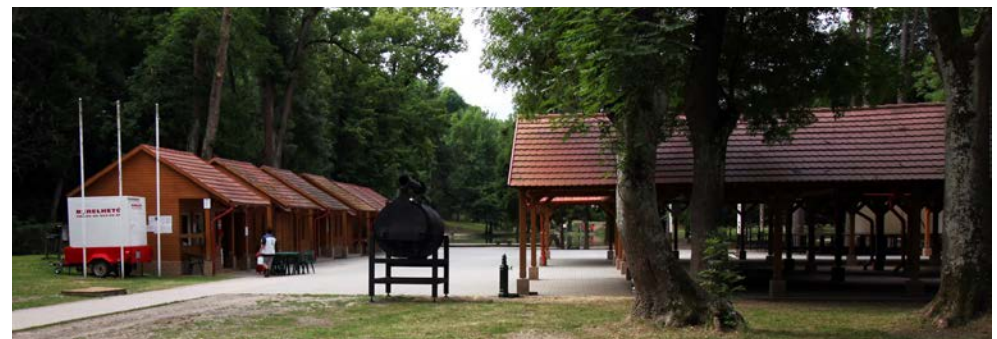
[137] A TÓ A FALU LEGFONTOSABB REKREÁCIÓS TERÜLETÉVÉ VÁLT
fotó: Tunnel Kft.

[138] AKTÍV REKREÁCIÓS FUNKCIÓK A TÓ MELLETT
fotó: Tunnel Kft.

[139] RENDEZVÉNYHELYSZÍN A BÜFÉSOR MELLETT
fotó: Tunnel Kft.

6.5 A BERVA-VÖLGYI IPARI PARK

A Berva-völgyi iparterület a településtől távol található, Eger felől megközelíthető. A bejárat előtti tér az ipari park fénykorát idézi, amikor a buszvárók naponta többször megteltek. Az anyaghasználat újragondolandó, de a térszervezés átgondolt. A sok koros fa egykori tudatos koncepciót jelez.

[140] AZ IPARI PARK KAPUJA
fotó: Tunnel Kft.

6.6 A PINCESOROK KÖRNYEZETE

Felsőtárkányban mindkét pincesor környezete igényli a fejlesztést. A növényállományt jelenleg elsősorban invazív, magról kelt akácok alkotják. Az épített környezetet szépen kiegészíthetnék a hasonló pincesorokra jellemző dió-, mandula- vagy gesztenyefák.

[141] PINCÉK JELENLEGI KÖRNYEZETE,
LŐSZFALBA VÁJT PINCESOR
fotó: Tunnel Kft.

[142] PINCÉK JELENLEGI KÖRNYEZETE
fotó: Grafit Műterem Kft.

6.7 A TELEPÜLÉS KAPUI

Miskolc felől példás fogadótérre érkezhetünk. Található itt parkoló, információs tábla térképpel és egy gyaloghídon át rögtön indulhatunk a tó melletti rekreációs területre.

Eger felől érkezve akár gépjárművel, akár kerékpárral közelítjük meg Felsőtárkányt, kellemes a látvány. Az út mellett kétoldalt fasor található, szemben a templomtorony látványa mutatja, hogy toronyiránt nem-soká megérkezünk.

[144] BEJÁRAT MISKOLC FELŐL PARKOLÓVAL, INFORMÁCIÓS TÁBLÁVAL. A GYALOGHÍD BALRA INDUL
fotó: Tunnel Kft.

[143] EGERBŐL TORONYIRÁNT ÉRKEZHETÜNK
fotó: Tunnel Kft.

6.8 UTCABÚTOROK ÉS TÁJÉKOZTATÓ RENDSZEREK A TELEPÜLÉSEN

A településen végighalad egyfajta – közel egységes – anyaghasználat az utcabútorok és információhordozó táblák rendszerén. A fő alapanyag a fa, amely a Bükki Nemzeti Park mellett autentikusnak tekinthető. A tó környezetében egyes helyeken azonban túl sok tábla került egymás mellé.

[145] INFORMÁCIÓS TÁBLÁK TÖMEGE AZONOS ANYAGHASZNÁLATTAL, ELTÉRŐ MEGJELENÉSEL
fotó: Tunnel Kft.

[146] EGYSÉGES ANYAGHASZNÁLAT
fotó: Tunnel Kft.

6.9 TERMÉSZETI ÉRTÉKEK

Felsőtárkány igen gazdag látnivalókban. Számos tanösvény kiindulópontja, erdei iskola segít bemutatni a környezetet, a tavat tápláló Sziklaforrás egész évben biztosítja a friss vizet, míg a Vöröskő-forrás csak bizonyos időszakokban mutatja meg egyedülálló szépségét, ahogy legyező alakban felszínre tör a tiszta karsztvíz.

[147] A SZIKLA FORRÁS
fotó: Simon Péter

[148] A VÖRÖSKŐ FORRÁS
fotó: Simon Péter

[149] TÓPARTI SZABADTÉRI SZÍNPAD ÉS
NÉZŐTÉR
fotó: Simon Péter

7

HIRDETÉSEK, REKLÁMTÁBLÁK

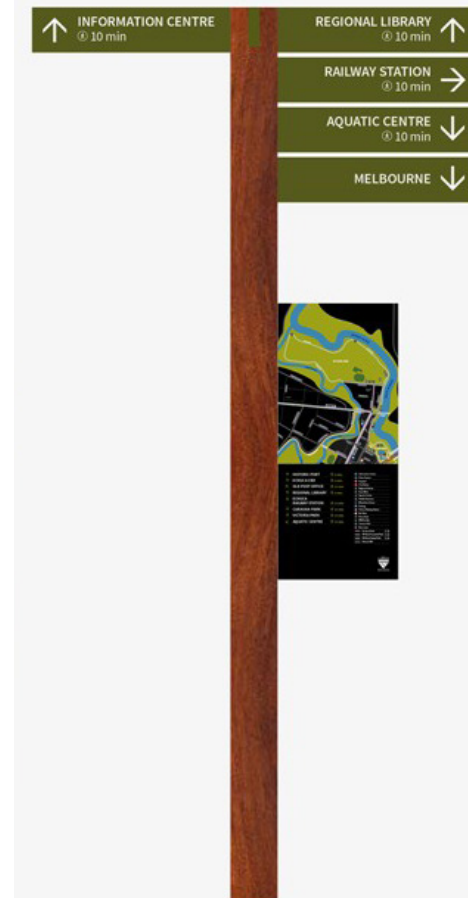
Olyan dolgokat hirdetünk, amikben lehetőséget látunk, ha mások is támogatnak. Értékeinket hirdetjük, a kihelyezett reklámtábla mesél rólunk, ízlésvilágunkat is tükrözi, így érdemes ezt úgy elhelyezni, hogy ne környezetszennyezésnek élje meg a járókelő, ami mellett igyekszik eltekinteni, hanem egy igényes és jóízű hirdetőt sejtessen mögötte, akihez érdemes lehet fordulni.

Persze fontos a könnyen érthetőség és figyelemfelkeltés, de egy szolidabb színvilágú, jó grafikát is észrevesz és elolvas az, akinek tényleg szüksége van a hirdett szolgáltatásra.

A hirdetések helye és mérete összefügg. Ha olyan helyet választunk, amely közel esik az érdeklődőhöz, akkor a méret jelentősen csökkenthető.

A középkorban a cégek mindig az épületek egy adott homlokzati részén, adott magasságban helyezkedtek el, így az emberek könnyen el tudtak igazodni a kínálgató szolgáltatások özönében, mert tudták hova tekintsenek.

Az utcanevek alumínium táblái ugyan elütnek a falusias környezetre jellemző megjelenítéstől, de legalább egységes képet tükröznek. Alumínium helyett szebb összképet mutatna egy egységesebb, egyszerű szerkezetű fafelület kialakítása.

[150] CAMPASPE - INFORMÁCIÓS TÁBLA
fotó: nuttshell.com.au

Hirdetések esetében ügyelni kell arra, hogy védett épületen, zöldterület övezeteinek telkein reklámtáblák nem helyezhetők ki.

Cégek síkban, vagy konzolosan kilógatva helyezhetők el a homlokzaton. A konzolos kilógatás verzióján kívül elvetendő minden olyan szerkezet alkalmazása, amit magáért a hirdetés céljért építenénk. Mindemellett igyekezzük kerülni a harsány színek alkalmazását.

Használjunk időjárásálló bevonatot, főleg a hirdetés eső és pára elleni védelme érdekében.

Segítheti egy vállalkozás sikerét, ha az utcára lépő egyén már egy a község más részén felállított táblán felismeri, hogy a számára fontos szolgáltatás a környéken fellelhető és útmutatást is kap hozzá.

A helyi önkormányzat beleegyezésével elindulhat egy közös hirdetési rendszer, ahol a szolgáltatást biztosító vállalkozás egyezséget köt a helyi vezetéssel, hogy ezen a bizonyos hirdetési rendszeren feltüntessék, megadva az irányt is, hogy merre találhatóak.

[152] INFORMÁCIÓS TÁBLA
HELIX PARK / FALKIRK
fotó: blueton ltd

[151] SHIMAZU ENVIRONMENTAL GRAPHICS
JAPAN / TOYOMA (STATION)
fotó: shimazu-eg.jp

IMPRESSZUM

FELSŐTÁRKÁNY KÖZSÉG ÖNKORMÁNYZATA

<http://www.felsotarkany.hu/>

dr. Juhász Attila Simon polgármester

Bernáth Mihály főépítész

Felsőtárkány, 2017

GENERÁLTERVEZŐ: Poltrade Bt., Mohácsi Katalin, Tölgyesi Diána

SZÖVEG: Grafit Műterem Kft, Varga Piroska, Menkó Márta, Lezsovits Gergely

KIADVÁNSZERKESZTÉS ÉS GRAFIKA : Grafit Műterem Kft, Varga Piroska, Rivó Hedvig

MEG NEM NEVEZETT KÉPEK FORRÁSJEGYZÉKE:

címlap: Carrot Media

Ostoros címere: <https://hu.wikipedia.org>

az 5. fejezet grafikus ábrái a Lechner Tudásközpont honlapjáról származnak, <http://tak.lechnerkozpont.hu/>

hátlap: Simon Péter

BETŰTÍPUS: Open sans, Titillium

KÉSZÜLT: Magyarország kormánya előírása alapján, önkormányzati megbízásból, a településkép védelméről szóló 2016. évi LXXIV. törvényhez kapcsolódóan.

Budapest, 2017.

